

Громадська думка про правотворення

/Інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів/

№ 10 (113) червень 2016

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ.....	2
АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС.....	3
Земельні аукціони – удар по корупції чи по фермерству?	3
Чи потрібна Україні легалізація грального бізнесу:	5
думки експертів	5
Закон України «Про Державне бюро розслідувань»	14
ІНФОРМАЦІЙНА КАРТИНА МІСЯЦЯ.....	21
(травень 2016, за матеріалами українських ЗМІ)	21
ЩОДЕННИК БЛОГЕРА	30

КИЇВ 2016

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Підписано Лист про наміри між Верховною Радою України, Представництвом ЄС в Україні та Програмою розвитку ООН в Україні

Для підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України, з метою покращення якості законодавства та моніторингу його ефективного впровадження у Верховній Раді України в п'ятницю, 17 червня, відбулася церемонія підписання Листа про наміри між Верховною Радою України, Представництвом ЄС в Україні та Програмою розвитку ООН в Україні.

А. Парубій, який підписав документ від імені українського парламенту, наголосив, що «реформи в Україні відбуваються в різних напрямках, у тому числі, здійснюється реформування Верховної Ради України». «Реформи йдуть не так швидко, як усі ми хотіли, як хотіли б наші партнери, але вони відбуваються у напрямку європейської інтеграції», – сказав голова парламенту. Він подякував європейським колегам та запевнив, що «зусилля будуть потужними», і підкреслив, що є «великий потенціал у співпраці з урядом».

«Український парламент може долати виклики, які стоять перед ним і перед державою, і демонструє свою здатність до конструктивної роботи», – запевнив А. Парубій. Він висловив сподівання, що співпраця з Європейським Союзом і Програмою розвитку ООН у частині реформування Верховної Ради сприятиме вдосконаленню парламентських процедур, приведенню українського законодавства до європейських стандартів та підвищенню прозорості роботи й покращенню процесів діалогу із суспільством.

Своєю чергою Ян Томбінський, голова Представництва ЄС в Україні, заявив, що «цей важливий проект спрямований на зміцнення спроможності Верховної Ради щодо розробки якісного законодавства та контролю за його здійсненням». Ян Томбінський висловив сподівання, що Проект сприятиме виконанню Угоди про Асоціацію між Євросоюзом і Україною.

«Україні потрібен добре функціонуючий, прозорий та відповідальний законодавчий орган, який працює у випереджувальний спосіб над запровадженням реформ та на досягнення амбітної мети щодо трансформації, яку поставила перед собою Україна», – сказав Ян Томбінський.

Постійний представник ПРООН в Україні, координатор Системи ООН в Україні Ніл Вокер висловив упевненість, що «нова програма парламентських реформ і поновлена міжнародна підтримка дозволять Раді задовольнити високі очікування народу України».

«Парламент вже відіграє ключову роль у приведенні законодавства у відповідність до найвищих європейських стандартів і є рушійною силою реформаторського руху в Україні», – наголосив Н. Вокер (*Офіційний веб-портал Верховної Ради України* (<http://portal.rada.gov.ua/news/Top-novyna/132025.html>). – 2016. – 17.06).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

Земельні аукціони – удар по корупції чи по фермерству?

Президент П. Порошенко підписав Закон України «Про внесення змін до Земельного кодексу України щодо проведення земельних торгів».

За новим Законом ст. 135 Земельного кодексу викладено в іншій редакції, згідно з якою земельні торги проводяться у формі аукціону, за результатами якого укладається договір купівлі-продажу або оренди земельної ділянки з учасником земельних торгів, який запропонував найвищу ціну за земельну ділянку, чи то вищу плату за користування нею, зафіксовану під час проведення земельних торгів. Продаж земельних ділянок державної та комунальної власності або прав на них повинно здійснюватися виключно на земельних торгах, на яких не може бути використано переважне право купівлі.

Законодавчий документ вносить зміни і до ст. 134 Земельного кодексу щодо обмеження кількості випадків, за яких державну та комунальну землю можна отримати в обробіток без аукціону. Він забороняє передачу земель сільськогосподарського призначення поза межами населених пунктів без державних аукціонів. Також закон скасовує можливість одержання в оренду державної та комунальної землі без аукціону державними і комунальними підприємствами та господарськими товариствами з часткою держави або територіальної громади понад 60 %, адже ця норма також призводила до зловживань у земельній сфері. Крім того, Закон вносить зміни і в порядок проведення земельних аукціонів. Законом витрати на проведення аукціону покладаються на організатора аукціону з наступним відшкодуванням їх переможцем аукціону, що дасть можливість не витратити на це бюджетні кошти.

Прийняття цього Закону викликало певний резонанс у суспільстві. Багато експертів вважає, що він допоможе побороти земельну корупцію і позбавить Держгеокадастр монополії в управлінні державними землями.

«Нарешті запрацює закон, який замість незрозумілих земельних обробок корупційного характеру введе прозорі земельні аукціони. Це дозволить суттєво зменшити рівень корупції в земельній сфері, та, відповідно, збільшити надходження до місцевих бюджетів. Тепер доля земельної оренди вирішуватиметься не одноосібно за зачиненими дверима кабінетів, а відкрито. Землю отримає той, хто запропонує більшу орендну ставку, і це справедливо», – прокоментував один з ініціаторів цього закону, член Аграрного комітету Верховної Ради О. Кулініч.

Утім, є чимало й критиків цього документа. Серед них – народний депутат від «Батьківщини», заступник голови Комітету з питань аграрної політики і земельних відносин ВРУ В. Івченко, який вважає що цей закон матиме негативні наслідки і нестиме загрозу для агроринку. «Цей закон відрізає 90 % можливостей для корупції в Держгеокадастрі, але разом з тим він не відповідає існуючим сьогодні на ринку вимогам, – говорить нардеп. – У чому ризики? Згідно із законом, будь-який

сімейний фермер має брати землю на аукціоні. Через це ми не зможемо запустити програму підтримки молодих фермерів, як це робили поляки, аби надати можливість молодим спеціалістам після вишу займатися сільським господарством, на заваді отриманню землі у них стає аукціон, бо грошей обмаль! Чим це загрожує? В Україні з'явиться каста посередників (судді, прокурори, депутати, міліціонери тощо), котрі мають гроші, які вони будуть вкладати в землю, капіталізуючи її, оформляючи договори оренди на 15 років і віддаючи в реальну обробку простому фермерові-наймиту». За його словами, таке посередництво знищить фермерство в Україні, адже у фермерів не буде адекватного заробітку – левову частку доходу вони будуть змушені віддавати «власнику землі», а це загроза для дрібного господарства. На земельні аукціони просто не зможе заходити пересічний селянин, адже в нього немає доступу до фінансових ресурсів, кредити дорогі й гроші йому взяти ніде.

Тому не дивно, що багато хто з фахівців висловлюється проти введення ринку землі в Україні сьогодні, під час реформування країни, низького рівня життя людей, складної економічної та політичної ситуації, а також без напрацьованої відповідної законодавчої бази. На їхню думку, відкриваючи за нинішніх умов ринок землі, законодавці тим самим відкривають шляхи розвитку не для фермерів або невеликих аграрних підприємств, а для певної групи олігархів. Ситуацією скористаються великі, вертикально-інтегровані агропідприємства і посередники, які непогано «нагріють руки» на перепродажі масивів землі. І для перших, і для других соціальні зобов'язання, підтримка і розвиток сіл – поза інтересами ведення їх бізнесу. За таких умов села будуть поставлені на грань вимирання, а земля працюватиме виключно на збагачення кількох десятків аграрних олігархів. У сьогоднішніх реаліях, переконані аграрії, розпочати продаж землі – означає приректи країну на олігархізацію і обезземелювання українців. Фахівці-аграрії вважають, що у 2016 р. необхідно зайнятися втіленням у життя «дорожньої карти» законодавчого забезпечення земельної реформи. Зокрема, треба провести повну інвентаризацію земель, удосконалити процедури передачі в комунальну власність ділянок виморочної спадщини, передати землі у розпорядження територіальних громад, наповнити державний кадастр і надати можливість органам місцевого самоврядування вільного доступу до нього. На їхню думку, треба визначити нову нормативно-грошову оцінку щодо кожного регіону, прискорити реєстрацію договорів оренди і забезпечити рівний доступ усіх учасників ринку до кредитних ресурсів.

М. Соколов, заступник голови Всеукраїнської аграрної ради, зазначає: «Закон № 2279 необхідний, але його ухвалення – несвоєчасне. У країнах західної Європи він би нормально працював, тому що у фермера є “запобіжники” від неучасті в земельних аукціонах, які на сьогодні відсутні в Україні. Наприклад, у Німеччині знижку дають людині з громади в розмірі 20 % на купівлю землі на аукціоні. У нас такого немає. Навпаки, акцент робиться на грошах та наповненні бюджету, тоді як у ЄС – на ролі людини в соціумі й громаді. Він зможе успішно працювати в Україні, але тільки за умови виставлення “запобіжників” від обезземелювання фермерів».

У свою чергу О. Жемойда, виконавчий директор Українського клубу аграрного бізнесу, каже: «Необхідно, аби фермери отримали преференції на аукціонах під розвиток тваринництва та садівництва. А для ведення фермерства у депресивних селах під будівництво житла бажано було б взагалі виділяти землі за мінімальними цінами. Закон про земельні аукціони – це боротьба за зменшення повноважень

Держземагентства, що затьмарила здорову логіку аграрної політики, яка загрожує поступовим зникненням фермерства, іншими слова – це вирок для фермерства».

Обурення фахівців викликає, зокрема і той факт, що тепер через аукціони має надаватися земля для діячів культури й мистецтва під творчі майстерні, під створення озелених територій загального користування, вищим навчальним закладам і навіть державним та комунальним підприємствам для здійснення їхньої діяльності. «Безумовно, треба мати надзвичайно буйну фантазію, щоб уявити учасниками земельних торгів художників, хормейстерів, режисерів і ректорів, – говорить аграрій з Миколаївщини, А. Корнацький. – Незрозуміло і те, як можуть брати участь у аукціонах директори комунальних підприємств та начальники державних установ, мабуть хіба що за умов, приватизації їхніх посад?!».

І дійсно, з одного боку, закон № 2279 (про аукціони) ухвалювали для боротьби з корупцією, але, з іншого – треба розуміти, що такими діями можна нашкодити галузі, зокрема фермерству. Багато хто з наших політиків та представників аграрного комітету нехтують необхідністю комплексного підходу до проблем галузі, адже на ринку мають бути присутні як дрібні, так і великі компанії. На думку деяких фахівців, цей закон практично позбавляє селян можливості отримати землю для забезпечення своєї життєдіяльності.

Прийнятий закон може призвести до тіньових оборудок із землею, створити сприятливий ґрунт для формування великої земельної власності і формування аграрного сектору латифундистського типу (знецінення праці дрібних фермерів, селян унаслідок захоплення і привласнення землі олігархами з міст), що в результаті може дестабілізувати сільськогосподарське землекористування, погіршити умови для ефективного та раціонального використання землі як основного фактора сільськогосподарського виробництва *(За матеріалами: Конференція з аграрного права (м. Київ) (<http://uba.ua/ukr/events/1822/>); Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: Національна доповідь / К. О. Ващенко, З. С. Варналій).*

І. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Чи потрібна Україні легалізація грального бізнесу:

думки експертів

Несприятлива економічна ситуація, у якій нині перебуває Україна, змушує офіційних осіб міркувати на тему легалізації гральної індустрії в країні.

Розмови про необхідність хоча б часткової легалізації казино почалися відразу після заборони азартних ігор (2009 р.). Це питання обговорюється учасниками ринку, експертним середовищем, представниками органів законодавчої та виконавчої влади.

На думку експертів, після тотальної заборони грального бізнесу він залишився, але відійшов у «тінь» та діє поза будь-яким контролем держави, проте доступ для

населення та його шкідливий вплив не зменшився.

За таких обставин виникла нагальна потреба в системному врегулюванні цих питань спеціальним законом, який би, з одного боку, легалізував діяльність, яка на сьогодні перебуває в «тіні» й повністю заборонити яку практично неможливо, а з іншого – захистив населення від шкідливого впливу азартних ігор та обмежив доступ до нього широким верствам населення.

Протягом останніх шести років законодавцями було внесено на розгляд Верховної Ради України понад 10 законопроектів щодо легалізації та врегулювання ринку азартних ігор, однак жодна з цих спроб не була втілена в життя.

Так, у 2010 р. одночасно в Міністерстві фінансів та парламенті пропонували дозволити гру на гроші в курортних зонах. Також, напередодні Євро-2012 група народних депутатів підготувала проект щодо повернення в Україну букмекерських контор. 22 грудня 2014 р. у ВР зареєстровано проекти законів Кабінету Міністрів «Про діяльність казино в Україні» (№ 1571 від 22.12.2014 р.), який дає змогу регулювати діяльність казино, а також азартні ігри в казино виключно як розваги для багатих, «Про букмекерську діяльність в Україні» (№ 1572 від 22.12.2014 р.), який має на меті її легалізувати, а також «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» (№ 1564 від 22.12.2014 р.), відповідно до якого державному «Ощадбанку» надається монополія на проведення лотерей.

Спроба легалізувати гральний бізнес у нашій країні була зроблена в січні 2015 р. Тоді були внесені законопроекти «Про державне регулювання азартних ігор в Україні» (№ 1807 від 21.01.2015 р., автор народний депутат Б. Береза) та «Про діяльність казино в Україні» (№ 1869 від 28.01.2015 р., автор народний депутат В. Романюк). Але ініціативи не були підтримані, оскільки були визнані лобістськими, корупційними і виписаними під конкретних осіб.

Однак через гостру нестачу коштів у бюджеті Міністерство фінансів не полишало намагань легалізувати ігорний бізнес. За підрахунками экс-міністра фінансів Н. Яресько, легалізація азартних закладів може приносити в державну скарбницю до 2 млрд грн щорічно, а також дасть можливість створити близько 10 тис. робочих місць.

Тому, 11 грудня 2015 р. у Верховній Раді зареєстровано законопроект № 3632 «Про детінізацію ринку азартних ігор та забезпечення доходами бюджету з метою виконання соціальних зобов'язань», розроблений Кабінетом Міністрів. Метою законопроекту є запровадження дієвої системи регулювання грального бізнесу та наповнення державного бюджету, та, водночас, ефективне регулювання рівня доступності ринку азартних ігор для різних категорій населення, що має сприяти підвищенню ефективності боротьби з залежністю громадян від азартних ігор.

З метою напрацювання ефективної та прозорої системи регулювання діяльності азартних ігор Мінфін провів значну системну роботу щодо аналізу можливих методів регулювання та пошуку найкращої моделі роботи цього ринку для нашої країни.

Зокрема, міністерство організувало ряд зустрічей, круглих столів, обговорень з представниками як національних, так і міжнародних компаній. Протягом травня – липня 2015 р. відбулися зустрічі з представниками понад 20 українських підприємств та організацій у сфері гральної індустрії («АВАЛОН», «Тайм-аут», «Оазіс», «Термінал», компанії Vertex Hotel Group, ТОВ «Купідон-Спорт», ТОВ

«Купідон», ТОВ «Андромеда» та ін.).

Також під час розробки зазначеного законопроекту була проведена ґрунтовна робота щодо вивчення світового досвіду врегулювання питання діяльності азартних закладів, для чого використовувалася як технічна допомога міжнародних експертів у цьому питанні, так і численні зустрічі з представниками міжнародного грального бізнесу (американська компанія Scientific Games Corporation, британська компанія Inspired Gaming Group, німецька федеральна компанія GIZ, шведська компанія Betsson AB).

У результаті всіх проведених зустрічей, обговорень та опрацювання пропозицій, надісланих міністерству, більшу частину ідей та пропозицій, як національних гравців ринку, так і з досвіду міжнародних країн, було закладено в урядовий проект закону «Про детінізацію ринку азартних ігор та забезпечення доходами бюджету з метою виконання соціальних зобов'язань».

Цим законопроектом запроваджується комплексне регулювання ринку азартних ігор в Україні, зокрема: запроваджується виключний перелік видів діяльності у сфері азартних ігор, які дозволені в Україні (випуск та проведення лотерей, організація казино, букмекерська діяльність); запроваджується система ліцензування діяльності у сфері азартних ігор з диференційованим розміром плати за ліцензії залежно від виду діяльності, розташування грального закладу тощо; встановлюються жорсткі вимоги до фінансового стану організаторів азартних ігор з метою забезпечення їх фінансової стабільності та гарантування виплат вигравшів; встановлюються спеціальні вимоги щодо відповідності грального обладнання та програмного забезпечення, що використовується для проведення азартних ігор, загальноприйнятим міжнародним стандартам; запроваджуються особливості регулювання операторів азартних ігор у мережі Інтернет та створюються засади для запровадження обмежень щодо діяльності операторів, що не зареєстровані в Україні та не мають відповідної ліцензії; встановлюються вимоги до ідентифікації гравців, що сприятиме запобіганню негативним наслідкам від участі в азартних іграх, зокрема неповнолітніх осіб, та жорсткі фінансові санкції за невиконання таких вимог; запроваджується принцип «відповідальної гри», що передбачає здійснення організатором азартних ігор заходів щодо запобігання та мінімізації негативних наслідків від участі фізичних осіб в азартних іграх та створюються механізми боротьби з ігровою залежністю (лудоманією); встановлюються обмеження щодо місця проведення азартних ігор та пропонуються зміни до Закону України «Про рекламу», що запроваджують обмеження щодо реклами азартних ігор; встановлюється фінансова, адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства України у сфері грального бізнесу тощо.

Для здійснення регулювання в цій сфері законопроектом передбачається створення Національної служби у сфері азартних ігор як уповноваженого органу в цій сфері, що відповідає практиці багатьох європейських та інших іноземних держав. До компетенції Національної служби належить ліцензування організаторів азартних ігор, ведення відповідних реєстрів, встановлення вимог щодо сертифікації відповідного грального обладнання та програмного забезпечення. Контролюючі функції здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізовує державну податкову й митну політику.

Таким чином, на думку ініціаторів законопроекту, цим документом на

сучасному рівні відповідно до міжнародної практики комплексно врегульовувалася система правовідносин, що виникає в процесі здійснення діяльності у сфері азартних ігор в Україні. Прийняття зазначеного законопроекту також давало можливість захистити права і свободи громадян, мінімізувати суспільну шкоду, пов'язану з організацією та проведенням нелегальних азартних ігор та пов'язаним із цим ухилянням від сплати податків, мінімізувати ризики для суспільства і вразливих груп населення від участі в азартних іграх, залучити інвестиції в економіку України, створити додаткові робочі місця та отримати суттєве джерело додаткових надходжень до Державного бюджету України.

Однак, на думку Комітету Верховної Ради з питань запобігання і протидії корупції, документ не містить всього спектра детального державного контролю при регулюванні діяльності у сфері організації та проведення азартних ігор. Це дає змогу надалі маніпулювати його нормами на користь особистих інтересів посадових осіб та суб'єктів грального бізнесу.

Крім того, за даними Головного науково-експертного управління ВР, законопроект Мінфіну був виписаний таким чином, аби надходження від діяльності грального бізнесу в Україні наповнювали бюджети інших країн.

У лютому 2016 р. заступник міністра фінансів О. Макеєва заявила, що уряд планує доопрацювати законопроект про легалізацію грального бізнесу для його прийняття в поточному році. За її словами, усі зацікавлені особи та діючі учасники ринку мають увійти до робочої групи, яка буде займатися доопрацюванням вказаного законопроекту в парламенті, щоб закон відповідав очікуванню всіх учасників. Як зазначив народний депутат Б. Береза, до цієї робочої групи увійшли всі ті депутати, які мають альтернативні законопроекти щодо легалізації грального бізнесу в Україні – О. Ляшко, Б. Береза, П. Кишкар, М. Княжицький, О. Продан, В. Романюк.

Як зазначив тодішній Голова ВР В. Гройсман, питання легалізації грального бізнесу в Україні потребує широкого обговорення, дискусій та консультацій з фахівцями, має відповідати європейським стандартам, щоб напрацьований законопроект не створював проблеми, у тому числі й зловживання.

13 травня 2016 р. у ВР зареєстрували проект закону «Про детінізацію ринку азартних ігор та забезпечення доходами бюджету з метою виконання соціальних зобов'язань» (№ 4663), автори якого наполягають на його суспільній необхідності. Поданий законопроект має на меті запровадити комплексне регулювання ринку азартних ігор в Україні. На думку Кабміну, детінізація ринку азартних ігор дозволить йому забезпечити доходами бюджет з метою виконання соціальних зобов'язань.

Експерти впевнені, що дана ініціатива для країни більш ніж актуальна, завдяки легалізації казино можна збільшити потік туристів і утримати рентабельність готелів. Але законопроект ще не розглядався по суті і не взятий за основу.

Внесений до Верховної Ради урядовий законопроект про легалізацію грального бізнесу дублює попередні мінфінівські законопроекти, які були відкликані народними депутатами та визнані експертами лобістськими, зазначив народний депутат від «Батьківщини», экс-секретар Комітету з питань соціальної політики А. Павловський.

Член робочої групи, яка займається доопрацюванням нового урядового

законопроекту, Б. Береза підтвердив, що документ дублює попередні законопроекти Мінфіну. Члени робочої групи не виключають, що всі законопроекти, які були зареєстровані у ВР, можуть «розбити» на три незалежних один від одного: про казино і гральному бізнесі, про букмекерську діяльність і лотереї. На думку деяких фахівців, так їх буде простіше прийняти. Адже найбільше запитань виникає до правил для букмекерів і продавців лотерей, які, незважаючи на заборону, фактично продовжують працювати і, отже, не дуже-то і хочуть, щоб їх бізнес якимось регулювали.

Перший заступник голови податкового комітету А. Журжій (фракція «Самопоміч») запевняє, що його фракція не вбачає нічого поганого в самій ідеї легалізації гального бізнесу, головне – щоб казино були в обмежених місцях, щоб це було недоступно дітям, малозабезпеченим особам. Категоричної заборони й несприйняття гального бізнесу у фракції немає, бо будь-яка заборонена річ може вибухати в тіньовому секторі і криміналізувати суспільство.

За висновками експертів, легалізувати гральний бізнес в Україні треба, але зробити це в цивілізований спосіб і так, щоб держава і відповідно держбюджет максимально отримували прибутки від цього. На їхню думку, узаконені казино бажано розміщувати розосереджено по усій країні, бажано у віддалених від обласних та районних центрів місцях, де перспективно розвивати захист природи та екологічний туризм. Подібна стратегія наповнить місцеві бюджети великими фінансовими вливаннями. Наприклад, доволі успішними б були подібні проекти в Закарпатті, Волинській, Львівській та Рівненській областях, де громадянам із сусідніх країн ЄС буде швидко і зручно добиратися до центрів по типу Лас-Вегаса. Це дасть потужний поштовх не лише для інвестицій, а й розвитку інфраструктури та туристичного бізнесу.

Як наголошує генеральний директор музейного комплексу «Мистецький Арсенал» Н. Заболотна, у цивілізованих країнах вже давно зрозуміли, що, легалізуючи подібну індустрію, її потрібно підключити до створення і підтримки соціально значущих і корисних для громадян видів діяльності. Так йде справа у Великобританії, США, Канаді і навіть у пострадянській Естонії.

Соціальне компенсування – це дуже важливий елемент політичної відповідальності при легалізації азартних ігор, оскільки ігровий бізнес є значною мірою соціально деструктивним – викликає ігрову залежність у громадян, стимулює зростання злочинності, створює передумови для конфліктів у сім'ях і їх розорення. Це не означає, що гральний бізнес не потрібно виводити з «тіні» і легалізувати, проте його легалізація має бути соціально відповідальною і добре продуманою, вважає Н. Заболотна.

У Великобританії та Естонії, наприклад, реалізацією соціального компенсування займаються спеціальні фонди, що допомагають розвиватися сферам, що відвертають увагу від азартних ігор і створюють альтернативні можливості проведення дозвілля з користю – театр, кіно, музика, живопис, музеї, фестивалі, спорт, внутрішній туризм тощо.

У Великобританії, наприклад, відрахування з лотерейного фонду Національної лотереї на культурні та суспільні потреби «Добрі Справи» (Good Causes) здійснюються з 1994 р. і спрямовуються на фінансування значущих для країни гуманітарних проектів, грантових програм у сфері культури і мистецтва. За цей час

на потреби соціокультурної сфери Великобританії було спрямовано понад 40 млрд фунтів (28 % від загального лотерейного фонду). Це тисячі здійснених культурних проєктів, сотні побудованих і модернізованих музеїв, дитячих юнацьких спортивних шкіл, культурно-просвітницьких центрів, бібліотек, можливість для мільйонів громадян безкоштовно відвідувати головні арт-платформи країни. Це також сотні новостворених об'єктів культурної та гуманітарної сфери, відреставровані пам'ятники культури та історії, тисячі знятих фільмів і мультфільмів, здійснених арт-проєктів, проведених фестивалів, альтернативні освітні програми, книговидавання, підтримка ініціатив етно-національних меншин, запуск ефективних програм роботи із соціально незахищеними громадянами – дітьми-сиротами, людьми з обмеженими можливостями, біженцями.

Так само відбувається і в Естонії, де більше 10 років діє аналогічний державний фонд «Культурний капітал». Фонд фінансується за рахунок 46 % податку від азартних ігор і 3,5 % від акцизного податку на алкоголь і тютюнові вироби. Як свідчать експерти, фонд успішно здійснює підтримку сучасних культурних проєктів та ініціатив і за десятиліття став ефективним інструментом реалізації культурної політики Естонії.

Створення подібного фонду в Україні не тільки сприятиме істотному соціокультурному розвитку нашої країни, але й стане важливим для суспільства компенсатором шкідливого впливу грального бізнесу. Це підтверджується висновками психологів, які стверджують, що однією з найпоширеніших причин виникнення залежності людини є її нереалізованість і відсутність конкурентоспроможних альтернатив проведення часу.

Незважаючи на назву законопроекту «з метою виконання соціальних зобов'язань», у самому тексті механізм фінансування соціальної сфери відсутній, наголошує народний депутат А. Павловський. На його думку, законопроект не виправдовує необхідності у його прийнятті та повинен бути відхилений.

Директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов, коментуючи пропозицію легалізувати ігровий бізнес, зазначив, що масові азартні ігри в злиденній країні можна прирівняти до стимулювання розвитку наркоманії.

З різкою критикою ідеї легалізувати гральний бізнес в Україні виступив депутат ВР І. Луценко. Він переконаний, що легалізація азартних ігор призведе до ще більш швидкого зuboжіння населення країни.

Крім того, легалізація грального бізнесу в Україні призведе до збільшення фактів крадіжок, кримінальних злочинів, зруйнованих родин та самогубств. Все це призведе до наповнення тюрем злочинцями. А кошти державного бюджету, що були спрямовані на розвиток суспільства, підуть на утримання правопорушників у тюрмах та психічнохворих у лікарнях, вважає керівник громадської організації «Стоп Азарт» Р. Семенів.

Секретар Антикорупційного комітету ВР, лідер «Народного контролю» Д. Добродомов заявив, що легалізація азартних ігор в Україні лише призведе до зuboжіння населення, зловживань і поглиблення корупції.

Депутат ВР від «Опозиційного блоку» В. Рабинович також вважає, що кризовий стан політичної і правоохоронної систем, а також паніка серед населення не дає змоги легалізувати гральний бізнес.

Такої ж думки і старший партнер адвокатської компанії «Кравець та Партнери»

Р. Кравець. Він зазначив, що в умовах колапсу правоохоронної системи сподіватися на впорядкування цієї сфери завдяки легалізації не варто.

Проти легалізації азартних ігор виступили представники Української православної церкви, Греко-католицької церкви, Римо-католицької церкви та інших віросповідань. Представники Церков наголошують, що узаконення ігроманії заради грошей у бюджеті є аморальним. За словами голови інформаційного управління Української православної церкви Київського патріархату архієпископа Євстратія, соціальні втрати від легалізації азартних ігор будуть значними і жодне наповнення бюджету не зможе компенсувати їх. Крім того, за словами декана Української євангельської семінарії богослов'я Д. Кондюка, найбільшу стурбованість викликає вплив азартних ігор на підлітків. Негативно розцінюють намір уряду легалізувати азартні ігри в Україні представники Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів.

Як бачимо, ставлення до азартних ігор у суспільстві неоднозначне – якщо одні вважають їх небезпечним захопленням, то для інших це всього лише спосіб розслабитися. Прихильники обох точок зору наводять безліч досить серйозних аргументів на користь тієї чи іншої версії. Часом людині, яка далека від цієї теми, досить складно визначити, чия позиція є більш обґрунтованою. У більшості країн азартні ігри вважають небезпечною розвагою, і або повністю обмежують доступ до них, або переносять гральні заклади в спеціальні зони. Примітно, що в ряді країн, де є такі зони, місцевим жителям потрапити в казино вкрай складно, або неможливо зовсім.

Прихильники легалізації азартних ігор, які у великій кількості присутні практично у всіх країнах, стверджують, що подібні розваги не настільки небезпечні, як прийнято думати. Свою точку зору вони аргументують тим, що існує безліч абсолютно законних видів діяльності, шкода від яких часто перевищує шкоду від азартних розваг. Як приклад нерідко наводиться фондовий ринок, де інвестори, що вкладають у нерухомість величезні гроші, можуть в один момент втратити мільйони доларів.

Що стосується противників азартних ігор, то їхні доводи багато в чому збігаються з офіційним ставленням урядів багатьох держав. Загальновідомо, що у багатьох людей, схильних до азарту, нерідко розвивається залежність від азартних ігор, яка у важких формах становить небезпеку, як для самого гравця, так і для його близьких. Крім того, гральні заклади нерідко використовуються кримінальними структурами для відмивання грошей. Помічено, що в гральних зонах, що діють на території багатьох держав, рівень злочинності помітно вище за аналогічний показник у середньому по країні. Таким чином, незважаючи на те що гральні заклади є непоганим джерелом доходів до бюджету країни, не можна заперечувати їх негативний вплив на населення.

На даний момент у світі існує три моделі регулювання державою азартних ігор, які багато в чому залежать від ставлення населення до них:

1. Повна заборона грального бізнесу характерна для країн з жорсткими релігійними упередженнями щодо азартних ігор.

2. Держава дозволяє лише деякі види азартних ігор і зосереджує весь гральний бізнес в спеціальних точках.

3. Повна легалізація азартних ігор, але під жорстким контролем держави.

Питання державного регулювання азартних ігор у різних країнах вирішують по-різному. У деяких з них регулювання здійснюється певним міністерством, часто Міністерством фінансів, як, наприклад, в Австрії та Польщі. В інших країнах ці функції виконує спеціально створений орган. Такий підхід діє, скажімо, в Італії (Agenzia delle Dogane), Греції (Hellenic Gambling Commission), Нідерландах (Netherlands Gaming Authority) і Норвегії (The Norwegian Gaming & Foundation Authority).

В Європі немає єдиного галузевого законодавства, що об'єднує всі країни. У деяких державах діють оператори-монополісти, в інших ліцензуються всі компанії, які відповідають вимогам закону. Можуть працювати закордонні та офшорні оператори, однак з ними пов'язують ризики обману і шахрайства. Позиція Європейської комісії полягає у впровадженні невеликих ініціатив, спрямованих в основному на контроль зарубіжних гральних компаній на місцевому ринку.

У світі активно обговорюють найефективніші способи обмеження участі в азартних іграх неповнолітніх, як і боротьбу з ігровою залежністю (лудоманією). Розроблено навіть спеціальні міжнародні програми, спрямовані на запровадження та дотримання організаторами принципів «відповідальної гри» (наприклад WLA Responsible Gaming Framework), і сертифікацію організаторів азартних ігор щодо дотримання цих принципів.

В Європі ставлення до такого виду розваги неоднозначне: з одного боку, тут існують такі країни, як Монако, Франція, Італія, Великобританія, Чорногорія, де бажання пограти в казино цілком здійсненне, а з іншого – Ватикан, Сан-Марино, Норвегія, Греція, де азартні ігри під заборонаю. Все тут залежить від політики держави та рівня його добробуту. У деяких європейських країнах (наприклад, Польщі, Швеції, Латвії) не можна тільки рекламувати азартні ігри.

В Європі застосовується кілька типів обмеження грального бізнесу. У деяких країнах держава йде на поступки азартних ігор як, наприклад, в Італії. У Бельгії, Нідерландах і скандинавських країнах держава сама взяла під контроль гральний бізнес. Інші європейські держави вважають за краще змішаний тип контролю, як у Франції, наприклад, 75 % бізнесу контролює держава, а решта 25 % належать приватним операторам. Також є варіант територіального обмеження грального бізнесу в Португалії, наприклад, де всі гральні зони розташовані тільки на певній відстані від густонаселених пунктів. А в тій же Франції казино можуть відкриватися лише в слаборозвинутих і малонаселених пунктах, щоб залучити інвесторів вкладати гроші не тільки в розвиток казино, а й самого містечка. Не відмовляються від прибутку, який приносять гральні заклади, у Новій Зеландії, Індії, Австралії, Камбоджі, Гібралтарі і США (в спеціальних ігрових зонах).

Однак така можливість існує не всюди, адже деякі країни встановлюють обмеження на азартні ігри. У першу чергу це стосується мусульманських країн, таких як ОАЕ, Ірак, Іран, Сирія. Така ж заборона діє в таких популярних серед туристів країнах, як Туреччина та Єгипет.

Пограти в ігрові автомати не можливо і в деяких азіатських країнах. Дуже жорстке законодавство в цьому плані існує в Китаї. Тут за підпільне казино можна надовго сісти за ґрати. Крім того, влада блокує також інтернет-ресурси з онлайн-іграми. Єдиний виняток – це регіон Макао, який поступово стає світовою столицею азарту, конкуруючи з усім відомим Лас-Вегасом. Також не

можна насолодитися грою в казино в Таїланді, Японії та Сінгапурі.

Наприклад, у Франції закон суворо ставиться до ігрового бізнесу, для нього визначено ряд обмежень, прийнятих ще у квітні 1942 р. Відкривати гральні заклади можна тільки в зонах, офіційно визнаних курортними. Це населені пункти на морському узбережжі, на мінеральних водах і інші місця відпочинку туристів.

Крім того, гральні будинки не можуть розташовуватися в радіусі 100 км від столиці. У самому Парижі, звичайно, ніяких казино немає. Правда, тут є виняток – курорт Енген, що розташований трохи ближче до Парижа. Також невеликі поступки уряд зробив для міст, які є культурними центрами країни, де чисельність населення перевищує 500 тис. осіб. Гральний бізнес процвітає в Ніцці, де щорічно відпочивають десятки, сотні тисяч туристів із Франції та інших країн.

Відкрити казино в цій країні досить складно. Для початку потрібно звернутися в МВС Франції, яке приймає всі рішення про здійснення грального бізнесу в державі. Місцевий муніципалітет і спеціальна комісія з азартних ігор розглядає прохання і направляє його міністру внутрішніх справ. Він визначає термін, протягом якого заклад зможе працювати і дає дозвіл на певні ігри, що входять до переліку його послуг. Найдовший термін роботи казино становить 18 років.

Після того як всі справи улагоджені і заклад може бути відкрито, втручання влади в його справи не закінчуються. Власник казино зобов'язаний погоджувати з МВС кандидатури, які претендують на всі посади, починаючи керуючими і їхніми заступниками, закінчуючи прибиральниками і посильними.

Французькі чиновники ведуть ретельний контроль грального бізнесу саме для того, щоб не упустити прибуток, що надходить у казну. Вся справа в тому, що податки на гральний бізнес у Франції надзвичайно високі, вони становлять часом 80 % від прибутку. З цієї причини казино в цій країні навряд чи будуть коли-небудь заборонені, але і участь держави в його роботі завжди буде досить нав'язливою.

На сьогодні для України також досить важливо створити ефективну системи державного регулювання діяльності у сфері азартних ігор для боротьби з існуючою нелегальною системою грального бізнесу, у тому числі азартних ігор через мережу Інтернет, та створення передумов для додаткових надходжень до Державного бюджету України.

Європейські країни пішли цим шляхом, чим значно скоротили тіньовий ринок і отримали нові джерела фінансування бюджету. Таким самим шляхом має піти і Україна (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційний веб-портал Верховної Ради України (<http://www.rada.gov.ua>); журнал Верховної Ради України «Віче» (<http://www.viche.info>); офіційне представництво Голови Верховної Ради України В. Гройсмана (<http://chairman.rada.gov.ua>); газета «Закон і Бізнес» (<http://zib.com.ua/#all>); сайт BusinessUA.Com (<http://businessua.com>); радіо Голос Столиці (<http://newsradio.com.ua>); Finance.UA (<http://finance.ua/ua/>); інтернет-видання «Новини світу» (<http://novostimira.press>); фінансово-інформаційний портал GALFINANCE (<https://galfinance.info>); Економічна правда (<http://www.epravda.com.ua>); інформаційне агентство «Українські Національні Новини» (<http://www.unn.com.ua>); національний антикорупційний портал «АНТИКОР» (<http://antikor.com.ua>); сайт NV.ua (<http://nv.ua>); сайт ВолиньPost (<http://www.volynpost.com>); ГО «СТОП АЗАРТ» (<http://stopazart.blogspot.com>); ГР «Народний Контроль» (<http://nkontrol.org.ua>);*

офіційний сайт Синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ (<http://news.church.ua>); Релігійно-інформаційна служба України (<http://risu.org.ua>); Kazan Inform (<http://kazan2013.ru>); Дискуссионный клуб САММИТ (<http://dc-summit.info>); юридический портал Pravotoday (<http://pravotoday.in.ua>.)

О. Бусол, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ, д-р юрид. наук, ст. наук. співроб.

Закон України «Про Державне бюро розслідувань»

1 березня 2016 р. набрав чинності Закон України «Про Державне бюро розслідувань» № 794-VII, який був прийнятий Верховною Радою України 12 листопада 2015 р. Державне бюро розслідувань є центральним органом виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів, віднесених до його компетенції. Систему Державного бюро розслідувань становлять центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи. У складі Державного бюро розслідувань діють слідчі, оперативні та інші підрозділи. Організаційну структуру Державного бюро розслідувань затверджує директор Державного бюро розслідувань за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

Керівництво діяльністю Державного бюро розслідувань здійснює його директор, який частину своїх повноважень реалізує спільно з першим заступником директора Державного бюро розслідувань і заступником директора Державного бюро розслідувань відповідно до ч. 2 ст. 12 цього Закону.

З метою забезпечення взаємодії Державного бюро розслідувань з органами прокуратури, внутрішніх справ, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, у штатних розписах центральних апаратів зазначених органів передбачаються посади осіб, до функціональних обов'язків яких належить здійснення взаємодії з Державним бюро розслідувань.

Законом встановлено, що Державне бюро розслідувань через засоби масової інформації, на своєму офіційному веб-сайті та в інших формах регулярно інформує суспільство про свою діяльність.

З метою забезпечення прозорості та цивільного контролю за діяльністю при Державному бюро розслідувань утворюється Рада громадського контролю у складі 15 осіб, яка формується на засадах відкритого та прозорого конкурсу.

Прийняття Закону створило умови для позбавлення прокуратури функції попереднього слідства. Нагадаємо, що згідно з п. 9 розділу XV Перехідних положень Конституції України прокуратура виконує цю функцію до введення в дію

законів, що регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, та до остаточного формування системи досудового слідства і введення в дію законів, що регулюють її функціонування. Тобто новостворене ДБР буде, як очікується, уже певним чином незалежним органом досудового розслідування найбільш небезпечних злочинів.

Як зазначив А. Яценюк, створення ДБР як окремого органу досудового розслідування має забезпечити незалежність та об'єктивність при розслідуванні злочинів. Це рішення зумовлено необхідністю приведення діяльності прокуратури у відповідність з європейськими стандартами, серед яких – відсутність у прокуратури інструменту слідства. Тому Державне бюро розслідувань з початком фактичної діяльності візьме на себе слідчі функції¹. При цьому нагляд за додержанням Державним бюро розслідувань законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування здійснює Генеральний прокурор України безпосередньо та через уповноважених ним прокурорів.

Нагадаємо, що робота над створенням НБР² в Україні розпочалася ще в 1995 р. Тоді було створено Робочу групу при Адміністрації Президента України, результатом діяльності якої стало створення НБР відповідно до Указу Президента України Л. Кучми «Про національне бюро розслідувань України» від 24 квітня 1997 р. № 371. Згідно зі згаданим Указом, основними завданнями Національного бюро розслідувань України було визначено: проведення відповідно до законодавства України досудового слідства та оперативно-розшукових заходів в особливо складних кримінальних справах про злочини, які становлять значну суспільну небезпеку; інформаційно-аналітична робота з метою виявлення і усунення причин та умов, які сприяють корупції, вчиненню інших небезпечних злочинів, прогнозування динаміки злочинності в суспільстві.

Певні обставини, які є темою окремого розгляду, призвели до того, що Президент України 15 грудня 1999 р. своїм Указом № 1573 ліквідував Національне бюро розслідувань України, визнавши недоцільним функціонування такого органу за сучасних умов. Загалом, за період 1999–2003 рр. на розгляд Верховної Ради України було винесено вісім законопроектів про створення НБР. Проте проте жоден із них не знайшов достатньої підтримки народних депутатів України. Про наміри створити НБР заявляли в часи свого президентства також В. Ющенко та В. Янукович. Але внесені і на той час на розгляд Верховної Ради України законопроекти, як і альтернативні законодавчі ініціативи щодо створення НБР (до часу створення ДБР у 2016 р. за президентства П. Порошенка), не отримали підтримки депутатів із причини браку політичної волі у тодішніх президентів, що свідчить про їх небажання протидіяти корупційній злочинності у вищих ешелонах влади.

Є закономірним те, що стан невизначеності зі створенням НБР (ДБР) протягом 23 років призвів до того, що після його реального створення у 2015 р. у мережі Інтернет лунають вислови на кшталт: «Ми потрапили просто в парадоксальну

¹ Шульгина А. Борьба с коррупцией откладывается? // Судебно-юридическая on line газета № 9 (327), 6 с., 7 марта 2016 г. – Режим доступа: <http://sud.ua/newspaper/2016/03/07/87944-borba-s-korruptsiej-otkladivaetsya>.

² Національне бюро розслідувань (НБР) – ідеологічний попередник Державного бюро розслідувань (ДБР). У даній роботі вживаються в одному значенні.

ситуацію: мафіозні структури, так звана каста «білокомірцевих» організованих злочинних груп, які чомусь залишилися у владі, для викриття та розслідування діяльності собі подібних створюють різноманітні органи по боротьбі з корупцією, тобто, по суті, самим із собою»³.

Як і в період попередніх невдалих спроб створення НБР, фахівці в галузі права висловлюють думки, що в сучасних реаліях це також більше схоже на створення додаткового органу із широким колом каральних функцій, що автоматично призводить до виникнення додаткових механізмів для насильницького управління суспільством та державою з боку правлячої верхівки. При цьому нехтується один із принципів сучасної демократії: створення системи стримувань і противаг у владі, а не нових органів тиску на суспільство.

Слід також навести думку юристів, які вважають, що створення ДБР призведе до ускладнення чинної системи розслідувань через широкі повноваження цього органу⁴. Тут ми не згодні, що таке ускладнення може відбуватися саме через широкі повноваження ДБР, але дійсно, на практиці діяльність ДБР (поряд з НАБ, СБУ, Національною поліцією України тощо) може призвести до плутанини з розподілом слідчих та оперативно-розшукових функцій між органами, а також до виникнення нових бюрократичних механізмів та корупційних схем, зокрема до дублювання повноважень та порушення передбачених законом строків досудового розслідування.

Отже, одразу після прийняття Закону України «Про Державне бюро розслідувань» він був розкритикований. Так, військовий прокурор – заступник Генерального прокурора України А. Матіос повідомив про намір ГПУ звернутися до Президента України П. Порошенка з проханням відтермінувати початок роботи ДБР. Оскільки ДБР не зможе розпочати роботу в термін, як того потребує законодавство – 1 березня 2016 р., виникає правовий вакуум – слідчі органи, які зобов'язані передати матеріали кримінальних проваджень ДБР, втратять право здійснювати процесуальні дії. Аналізуючи Закон України «Про Державне бюро розслідувань», А. Матіос зазначив, що діяльність ДБР регулюється Кабінетом Міністрів України. Це означає, що Закон містить дискримінаційні вимоги в частині формування слідчих підрозділів, а саме, у частині відсоткового обмеження формування особового складу і містить ризики порушення незалежності ДБР у зв'язку з визначенням його як центрального органу виконавчої влади⁵.

Як також зазначають адвокатські працівники А. Нахмедова та І. Павич, неконституційними є положення ст. 1 Закону, у якій ДБР визначено як «центральный орган виконавчої влади, що здійснює правоохоронну діяльність з метою запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів». Водночас відповідно до абз. 1 ч. 1 ст. 4 документа ДБР – це орган зі спеціальним статусом. При цьому Конституція України, як відомо, також не передбачає існування в державному механізмі (апараті) органів виконавчої влади зі спеціальним

³ Государственное бюро расследований: кто, кому и за что продал идею доить страну карательным органом. – Режим доступа: <http://prokurorska-pravda.today/article/-gosudarstvennoe-byuro-rassledovaniy-kto-komu-i-za-chto-prodal-ideyu-doit-stranu-karatelnym-organom/>.

⁴ Нахмедова А., Павич І. Державне бюро розслідувань: крок уперед чи повернення до невдалих спроб. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121330-derzhavne_byuro_rozsliduvan_krok_upered_chi_povernennya_do_n.html.

⁵ Матіос вважає, що закон про ДБР суперечить КПК і загрожує правам людини. – Режим доступу: http://dt.ua/POLITICS/matios-vvazhaye-scho-zakon-pro-dbr-superechit-kpk-i-zagrozhuye-pravam-lyudini-201263_.html.

статусом, які виконували б відповідні функції за межами системи. В іншому випадку ДБР має бути підпорядковане Міністерству внутрішніх справ України. З огляду на вказане надання ДБР спеціального статусу, порядок його формування, підзвітності та підконтрольності не узгоджуються з відповідними положеннями Конституції України та не враховують норм Законів України «Про Кабінет Міністрів України» та «Про центральні органи виконавчої влади», які є базовими законодавчими актами в питаннях створення і функціонування центральних органів виконавчої влади. Крім того, Верховна Рада України, згідно з Конституцією України, не наділена повноваженнями створювати будь-які органи. Тому закріплення в законодавчому акті існування певного центрального органу виконавчої влади обмежує визначені Основним законом повноваження Кабміну (п. 9-1 ст.116 Конституції України) ⁶.

Проте зауважимо, що можна не погодитися з зазначеними адвокатами у тому, що ДБР надано спеціальний статус, бо в ст. 1 Закону, який містить вичерпне визначення цього органу, про такий статус органу не йдеться. До державних органів зі спеціальним статусом нині належить прокуратура, Служба безпеки України, Центральна виборча комісія, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення тощо, що відображається насамперед у порядку формування відповідних державних органів та характері їх взаємозв'язків з іншими, зокрема вищими органами держави (Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України). У контексті ст. 17 Конституції України та ст. 1 Закону України «Про державне бюро розслідувань» ДБР є державним правоохоронним органом.

Інша справа, що в п. 2 ч. 1 ст. 4 Закону незалежність Державного бюро розслідувань від незаконного втручання у його діяльність гарантується якраз, серед іншого, спеціальним статусом Державного бюро розслідувань, що, на нашу думку, некоректно. Сам по собі спеціальний статус не може бути гарантією незалежності ДБР. До того ж, як ми вже зазначили, такий статус органу ДБР у Законі, зважаючи на ст.1, не надається.

Таким же чином не можуть бути гарантією незалежності ДБР й інші умови, а саме: особливий порядок визначення його загальної структури, фінансування та організаційного забезпечення діяльності; особливий порядок добору, призначення та звільнення директора Державного бюро розслідувань, першого заступника директора Державного бюро розслідувань і заступника директора Державного бюро розслідувань, а також вичерпний, визначений Законом перелік підстав для припинення їхніх повноважень; порядок здійснення повноважень Державним бюро розслідувань та його працівниками; колегіальне прийняття найбільш важливих рішень керівництвом Державного бюро розслідувань; заборона незаконного втручання у здійснення повноважень працівників Державного бюро розслідувань; належна оплата праці працівників Державного бюро розслідувань і соціальними гарантіями; правовий захист і забезпечення особистої безпеки працівників Державного бюро розслідувань, їхніх близьких родичів.

⁶ Нахмедова А., Павич І. Державне бюро розслідувань: крок уперед чи повернення до невдалих спроб. – Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121330-derzhavne_byuro_rozsliduvan_krok_upered_chi_povernennya_do_n.html.

Численні питання також виникають у правників і до окремих статей Закону. Так, норма ч. 2 ст. 4, яка передбачає заборону незаконного втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, політичних партій, громадських об'єднань, інших фізичних або юридичних осіб у діяльність ДБР, є суперечливою та неоднозначною. Стаття містить уточнення, згідно з яким будь-які вказівки, пропозиції, вимоги, доручення, направлені до бюро та його працівників, стосовно питань досудового розслідування в конкретних кримінальних провадженнях є неправомірними й не підлягають виконанню. У разі отримання такої вказівки, вимоги, доручення тощо працівник бюро невідкладно інформує про це в письмовій формі директора ДБР.

Отже, щодо незаконного втручання практикуючі юристи відмічають, що враховуючи усталену практику в нашій державі, коли органи слідства відмовляють захисникам (адвокатам) у допуску до проведення обшуку через те, що КПК, замість прямої норми про обов'язкову участь адвоката містить лише словосполучення «може бути запрошений», то під визначення «будь-які вказівки чи пропозиції» можна підвести й вказівку захисника під час надання правової допомоги вчинити певні дії як таку, що і є незаконним втручанням у діяльність ДБР.

На думку юристів, у законі є прогалини у визначенні вимог до директорів та заступників директорів територіальних органів бюро.

У п. 19 ч. 1 ст. 12 акта йдеться про використання коштів фонду спеціальних оперативно-розшукових та слідчих дій ДБР, що не враховує вимог ст. 95 Конституції, положень Бюджетного кодексу та Закону «Про джерела фінансування органів державної влади».

У ч. 3 ст. 12 та ч. 2 ст. 13 Закону передбачено підготовку директором ДБР та директорами його територіальних органів не пізніше 30 днів із дня призначення на посади програм діяльності бюро (п'ятирічної стратегічної програми) та територіальних органів (річної програми) відповідно. Однак ці положення мають декларативний характер, оскільки не існує ні механізму реалізації, ні відповідальності за невиконання тих чи інших положень програм.

Крім того, п. 4 «Прикінцевих та перехідних положень» Закону передбачає передання іншими органами досудового розслідування заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення за підслідністю до ДБР. Але, хоч там і міститься посилення на ст. 214 КПК, згаданий пункт не узгоджується з положеннями цієї статті. Адже кодексом не визначено такої процедури, а встановлено обов'язок конкретної особи невідкладно внести відповідні дані до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Незрозумілим залишається й питання стосовно обов'язку попередити заявника про кримінальну відповідальність⁷.

Проглядається і проблема дублювання функцій ДБР і НАБУ, що може призвести, щонайменше, до їх конкуренції. Так, згідно зі ст. 5, «Державне бюро розслідувань вирішує завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування: 1) злочинів, вчинених службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до частини першої статті 9 Закону України

⁷ Нахмедова А., Павич І. Державне бюро розслідувань: крок уперед чи повернення до невдалих. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/121330-derzhavne_byuro_rozsliduvan_krok_upered_chi_povernennya_do_n.html.

«Про державну службу», особами, посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, суддями та працівниками правоохоронних органів», з оговоркою – «крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України» та «2) злочинів, вчинених службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора України – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури», знов же, з умовою – «крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України».

Таким чином, тут підслідність ДБР залежить від суб'єктного складу кримінального правопорушення, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесене до підслідності НАБ. Проте, в основному, кримінальні правопорушення, вчинені службовими особами, які займають особливо відповідальне становище – це корупційні злочини, визначення яких дано в примітці до ст. 45 КК України. Але в даному випадку фактично переважає предметна підслідність, і досудове розслідування корупційних злочинів, скоєних високопосадовцями (тобто особами, визначеними в п.1 ч. 5 ст. 216 КПК) буде проводитися слідчими НАБ. До того ж у КПК України частину 5 ст. 36 доповнено реченням такого змісту: «Забороняється доручати здійснення досудового розслідування кримінального правопорушення, віднесеного до підслідності Національного антикорупційного бюро України, іншому органу досудового розслідування». Тож функції НАБ значно звужуються до розслідування злочинів, які не мають відношення до корупції і тим самим доцільність існування двох органів – НАБ і НБР піддається сумніву. А існування двох структур з однаковими функціями буде недоцільним також і з точки зору фінансового забезпечення державою.

Останнім часом у ЗМІ поширилися публікації, у яких стверджується про існування проблеми, пов'язаної з прийняттям і розглядом судами клопотань слідчих прокуратури у процесах, які, згідно із законодавством, підслідні Державному бюро розслідувань України. У зв'язку з цим Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ (ВССУ) дав роз'яснення з питання підсудності справ Державного бюро розслідувань. Так, з метою недопущення неоднакового застосування та неправильного тлумачення положень розд. X «Прикінцеві положення» та XII «Перехідні положення» КПК України в частині, що стосується діяльності Державного бюро розслідувань, ВССУ звернув увагу на те, що згідно з абз. 3 п. 1 розд. X «Прикінцеві положення» КПК, положення ч. 4 ст. 216 КПК вводяться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня вступу в силу КПК України. Крім того, ВССУ зазначив, що передача матеріалів кримінального провадження слідчими органів прокуратури відповідного підрозділу (органу) ДБР для продовження виробництва відбувається відповідно до абз. 2 п. 4 розд. V Закону України «Про Державне бюро розслідувань» та абз. 2 п. 1 розд. XII «Перехідні положення» КПК в тримісячний строк після початку здійснення ДБР функцій досудового розслідування. Таким чином, початок дії положень ч. 4 ст. 216 КПК пов'язано не з моментом набрання чинності законом, який буде регулювати діяльність Державного бюро розслідувань України як державної установи, а з моментом початку здійснення

останнім функцій органу досудового розслідування. До того часу, відповідно до абз. 1 і 2 п. 1 розд. XII «Перехідні положення» КПК, повноваження щодо досудового розслідування здійснюють слідчі органів прокуратури⁸.

Негативні висновки правоохоронців отримали положення Закону України «Про Державне бюро розслідувань» про здійснення нагляду за дотриманням ДБР законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування Генеральним прокурором безпосередньо та через уповноважених ним прокурорів (ст. 29 Закону про ДБР), що свідчить про певним чином втрату незалежності цього органу.

Таким чином, виникає питання про доцільність паралельного функціонування двох органів досудового розслідування – НАБУ і ДБР, які обидва наділені правом проводити гласні та негласні оперативно-розшукові заходи.

Абзац 3 п. 1 ст. 10 Закону України «Про національне антикорупційне бюро України» передбачає, що оперативно-розшукова діяльність та досудове розслідування в кримінальних провадженнях можливі не лише щодо злочинів, віднесених законом до підслідності Національного антикорупційного бюро, а також в інших справах, витребуваних до НАБ прокурором, що здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування працівниками Національного бюро. Тобто це можуть бути і справи, які розслідує Державне бюро розслідувань. Це ще один аргумент, який свідчить про можливе виникнення конкуренції між цими двома органами та зведення політичних рахунків між зацікавленими суб'єктами.

Є неузгодженість у тому, що прокуратура буде позбавлена функції досудового розслідування, але при цьому прокурори й надалі здійснюватимуть нагляд за додержанням Державним бюро розслідувань законів під час проведення оперативно-розшукової діяльності і досудового розслідування.

Проте, на нашу думку, ці «технічні неузгодження» Закону України «Про державне бюро розслідувань» можуть бути згодом усунуті. Але вже саме з'явлення цього Закону та той факт, що в ньому до підслідності ДБР віднесено розслідування злочинів, скоєних службовими особами НАБ та прокурорами спеціалізованої антикорупційної прокуратури, є безсумнівним прогресом.

Прогресивним кроком, на нашу думку, також є те, що ст. 3 Закону України про ДБР проголошує організацію і дію на засадах політичної нейтральності і позапартійності. Так, використання Державного бюро розслідувань у партійних, групових чи особистих інтересах не допускається. Діяльність політичних партій у Державному бюро розслідувань забороняється. Проте, враховуючи активне втручання політиків до створення ДБР (раніше – НБР) у сучасний період (протягом 24 років), про що свідчать зокрема наші дослідження⁹, ці положення потребують більш чіткого оформлення. Інакше – дотримання таких правил видається поки що сумнівним і нагадує декларацію.

Згідно зі ст. 3 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» цей орган організовується і діє на засадах верховенства права. Згадаємо, що пунктом 41

⁸ Шульгина А. Борьба с коррупцией откладывается? // Судебно-юридическая on line газета № 9 (327), 6 с., 7 марта 2016 г. – Режим доступа: <http://sud.ua/newspaper/2016/03/07/87944-borba-s-korruptsiej-otkladiwaetsya>.

⁹ Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період. – К.: Ін Юре, 2014. – 564 с.

системної доповіді «Верховенство права», схваленої Венеційською комісією на 86-му пленарному засіданні 25–26 березня 2011 р., визначено складові елементи зазначеного принципу. Але, як бачимо, розглянутий нами Закон відходить принаймні від принципів законності та юридичної визначеності.

Тут доречно навести слова народного депутата України О. Калетник, яка підкреслювала: «У нас недосконале законодавство про боротьбу з корупцією не тому, що не знаємо, як його грамотно виписати, а тому, що так вигідно. А раптом хтось захоче піти проти системи, а його взяти нема за що?! Так-от, щоб голову не ламати, й існують, м'яко кажучи, нелогічні процеси з цілком логічними дірками в законах, і не лише в антикорупційних...». Небезпідставно також депутат зазначала: «... На жаль, ми у своєму розумінні багатьох речей застрягли ще в кам'яній добі. І якщо не захочемо самі змінюватися, то створення Національного бюро розслідувань може мати лише негативні наслідки або не дасть жодної користі»¹⁰.

Таким чином, прийнятий Закон України «Про державне бюро розслідувань» має прогалини, що свідчить про те, що він розроблений не на науковій основі, або про свідоме закладення в ньому зацікавленими особами певних положень, які містять суперечності або допускають їх подвійне тлумачення. Науково не доведено необхідність та доцільність створення у запропонованому вигляді принципово нового державного органу в Україні, функціональним завданням якого була б протидія злочинності у вищих ешелонах влади, корупції в органах державної влади, суду та правоохоронних органах.

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТИНА МІСЯЦЯ

(травень 2016, за матеріалами українських ЗМІ)

Підготовка і виконання проекту:

А. Берегелський, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Проблематика, що висвітлювалася ЗМІ у травні 2016 р.:

Процес законотворення:

Обговорення змін до Конституції (судової реформи, децентралізації та особливого статусу окупованих територій) та прийняття законів щодо т. зв. «безвізового пакета».

Труднощі нового складу коаліції після її фактичного розпаду.

Питання стабільності національної валюти.

Проблеми реформування:

Підсумки місцевих виборів та підготовка до їх повторного проведення у проблемних округах (у т. ч. оновлення складу ЦВК). Питання виборів на окупованих територіях Донбасу, декомунізація.

Проведення люстрації та антикорупційна діяльність компетентних органів, зокрема ГПУ, НАБ та НАЗК. Питання деолігархізації, розслідування резонансних справ. Оцінка діяльності нової поліції, «бурштинова війна».

¹⁰ Бодня Т. Новий рецепт від корупції. — Режим доступу: http://www.vsk.kiev.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=225:novy-retsept-vid-koruptsii&Itemid=192&lang=ua.

АТО і проблеми окупованих територій:

Ініціативи Президента та уряду в пошуках шляхів врегулювання кризи на Донбасі, стратегії повернення втрачених територій (роль Туреччини), відбудови. Труднощі територіального устрою, вирішення проблем з переселенцями.

Укріплення позицій ЗСУ та інші заходи, скеровані на протидію бойовикам. Порухення перемир'я та застосування «відведеного» озброєння.

Діяльність сепаратистів та їхніх лідерів на окупованих територіях, внутрішній устрій та збройні сутички між угрупованнями найманців та збройними силами РФ. Перешкоджання діяльності ОБСЄ та наростаюче невдоволення місцевого населення та бойовиків. Ситуація в окупованому Криму, порушення прав людини.

Загроза тероризму та інших спроб розхитати суспільство, що нависла над Україною. Боротьба з контрабандою, у т. ч. проти незаконного обігу зброї на території України. Повідомлення про мінування та заходи спецслужб (СБУ та ін.) скеровані на протидію сепаратизму та диверсіям (перекриття каналів фінансування та агітпродукції). Скандальна справа С. Краснова та мера Одеси Г. Труханова.

Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект):

Інформаційна війна РФ проти України, що відображається як у російських ЗМІ, так і в західних. Відправка гуманітарних конвоїв із сумнівним вмістом, та заперечення військової присутності РФ на території України. Штучні справи проти Н. Савченко та О. Сенцова. Дії Кремля в напрямі розколу та залякування ЄС (порушення повітряного і морського простору), військова операція РФ у Сирії та підтримка КНДР, що стали причиною зіпсованих відносин з Туреччиною та ігнорування російських санкцій щодо України членами Митного союзу.

Реакція Заходу та всього цивілізованого світу щодо подій в Україні. Впровадження санкції та засудження агресивної політики РФ щодо України (незаконного утримання Н. Савченко та інших політв'язнів). Усвідомлення того, що проблема України стала лише початком глобального протистояння (участь РФ у війні в Сирії, підтримка КНДР). Труднощі та суперечності в ЄС щодо України.

Дії української влади на шляху збереження цілісності держави та миру. Успіхи української дипломатії та ЗМІ (звільнення Н. Савченко), санкції, судові позови та забезпечення енергетичної безпеки країни.

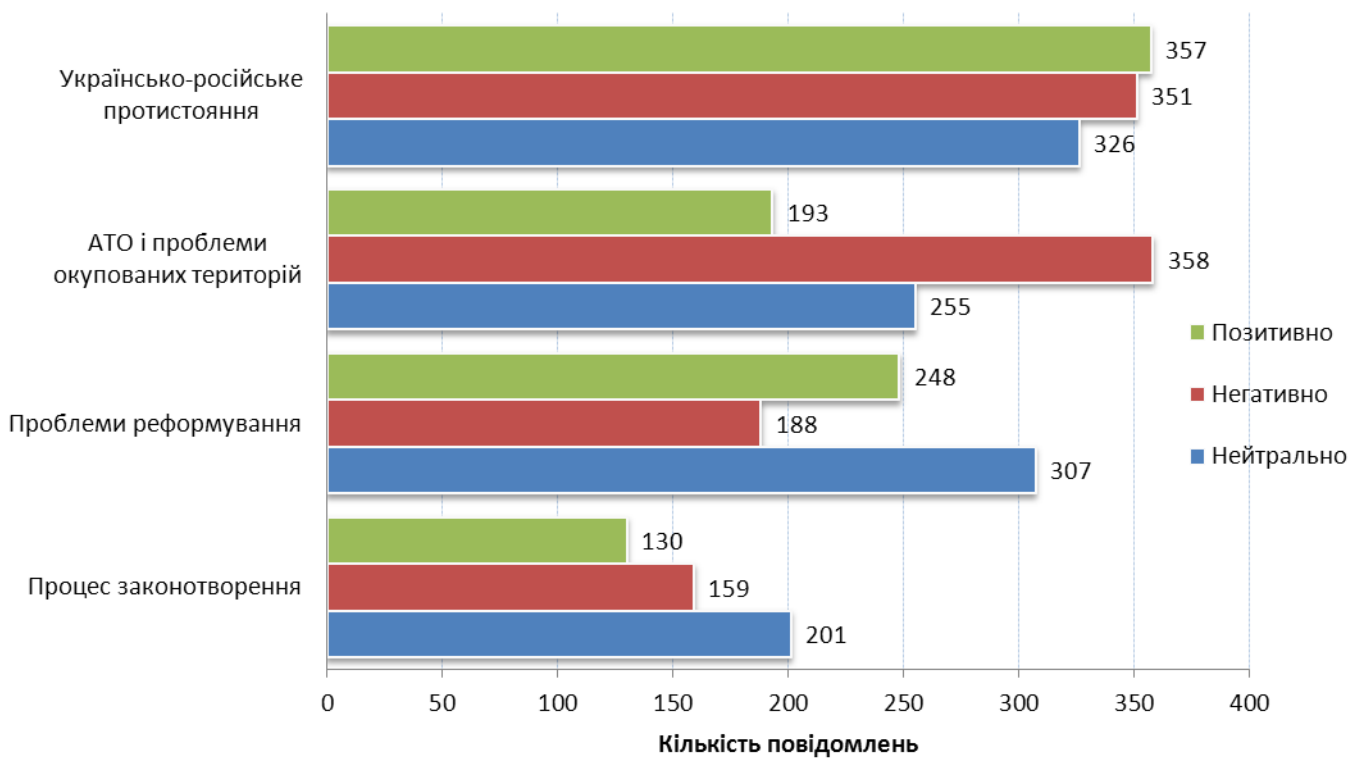
Сума резонансних повідомлень за травень 2016 року

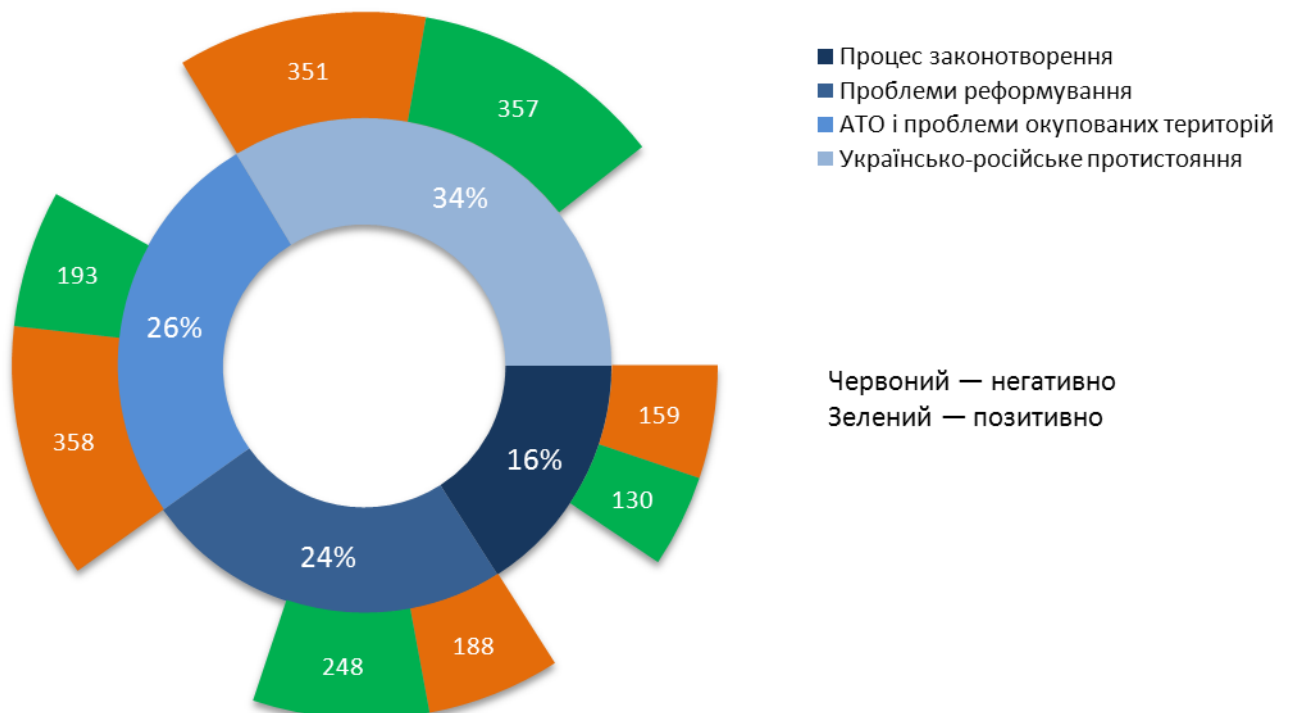
Середньодобовий показник резонансних повідомлень за травень 2016 року

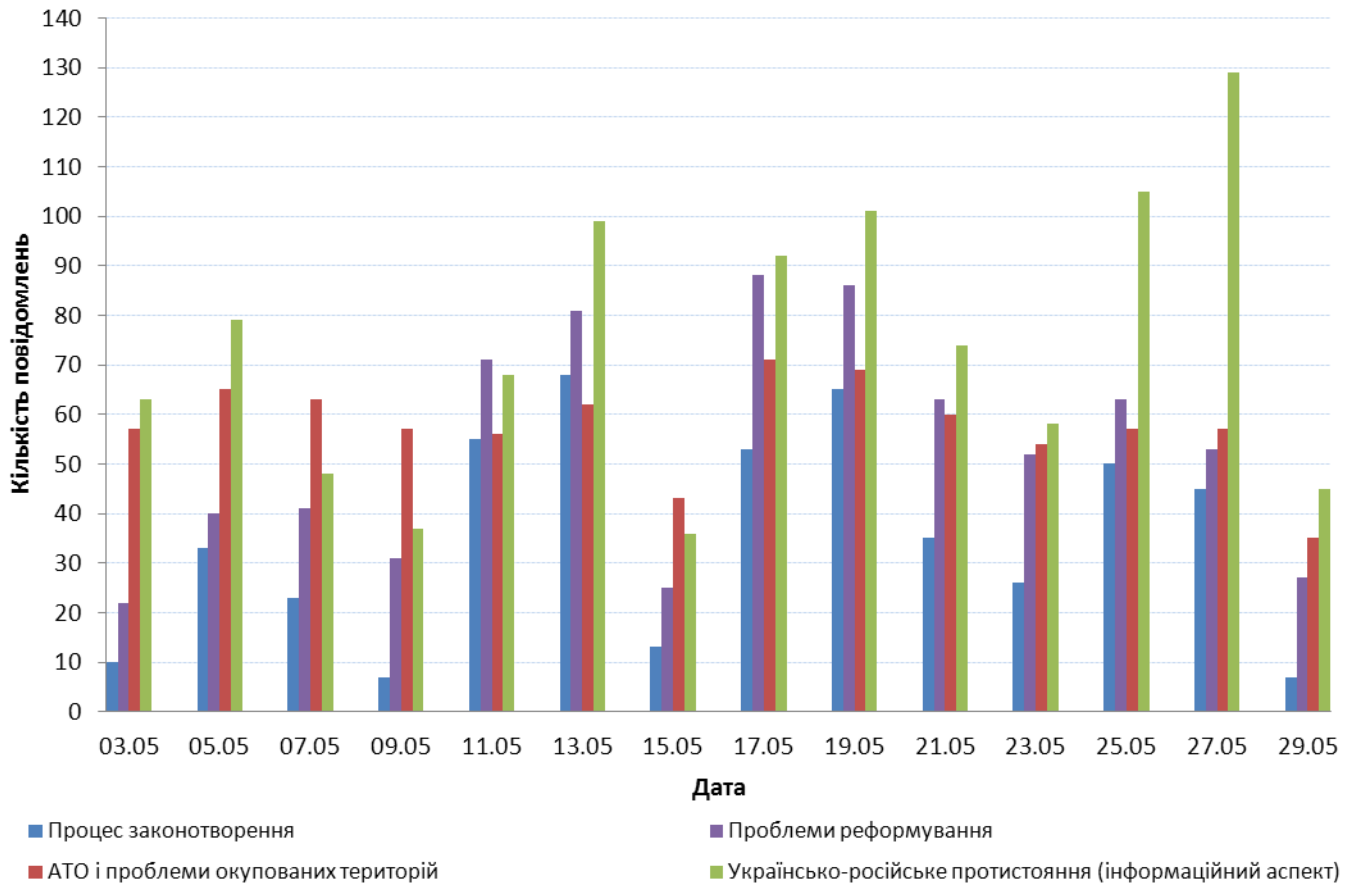
Оцінний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за травень 2016 року

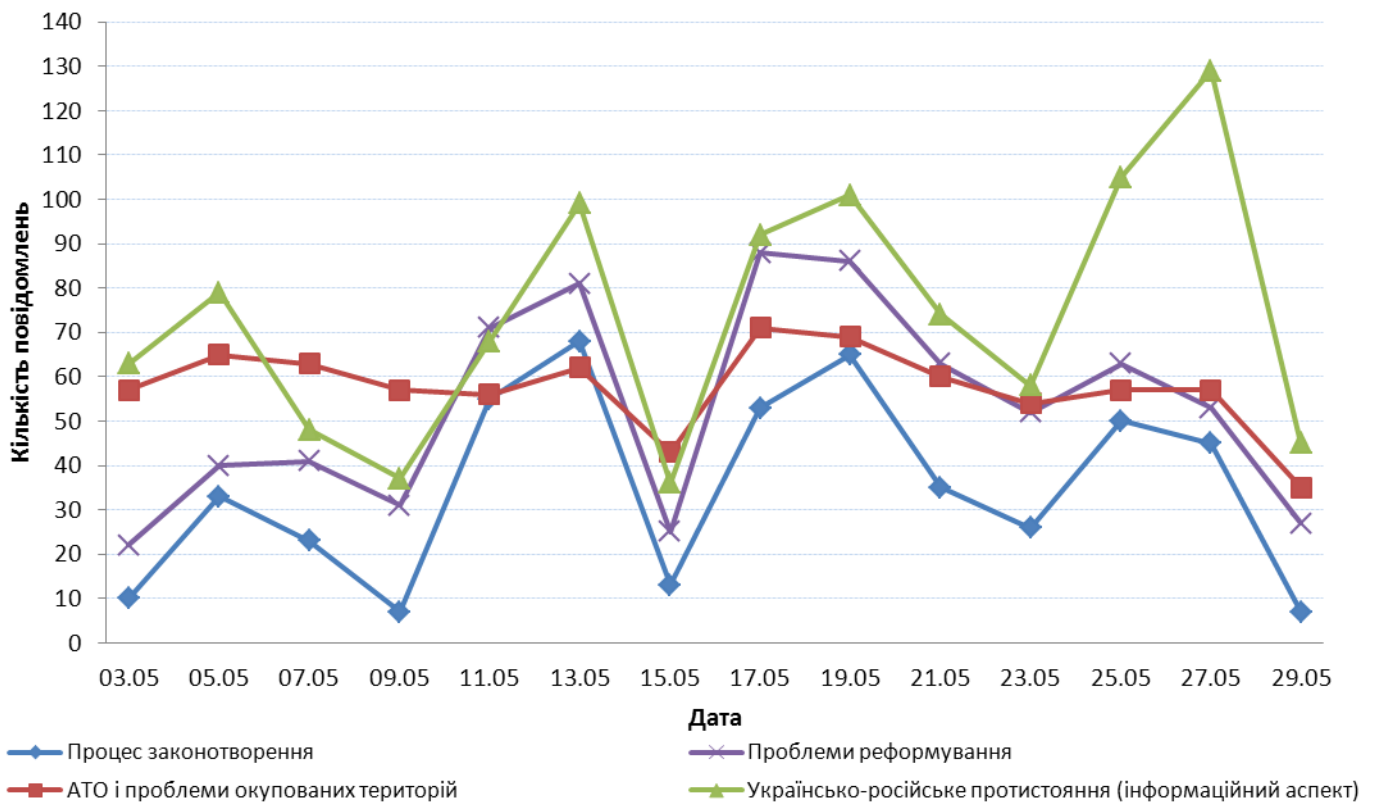
Оцінний розподіл основних суспільно-політичних та економічних проблем за травень 2016 року

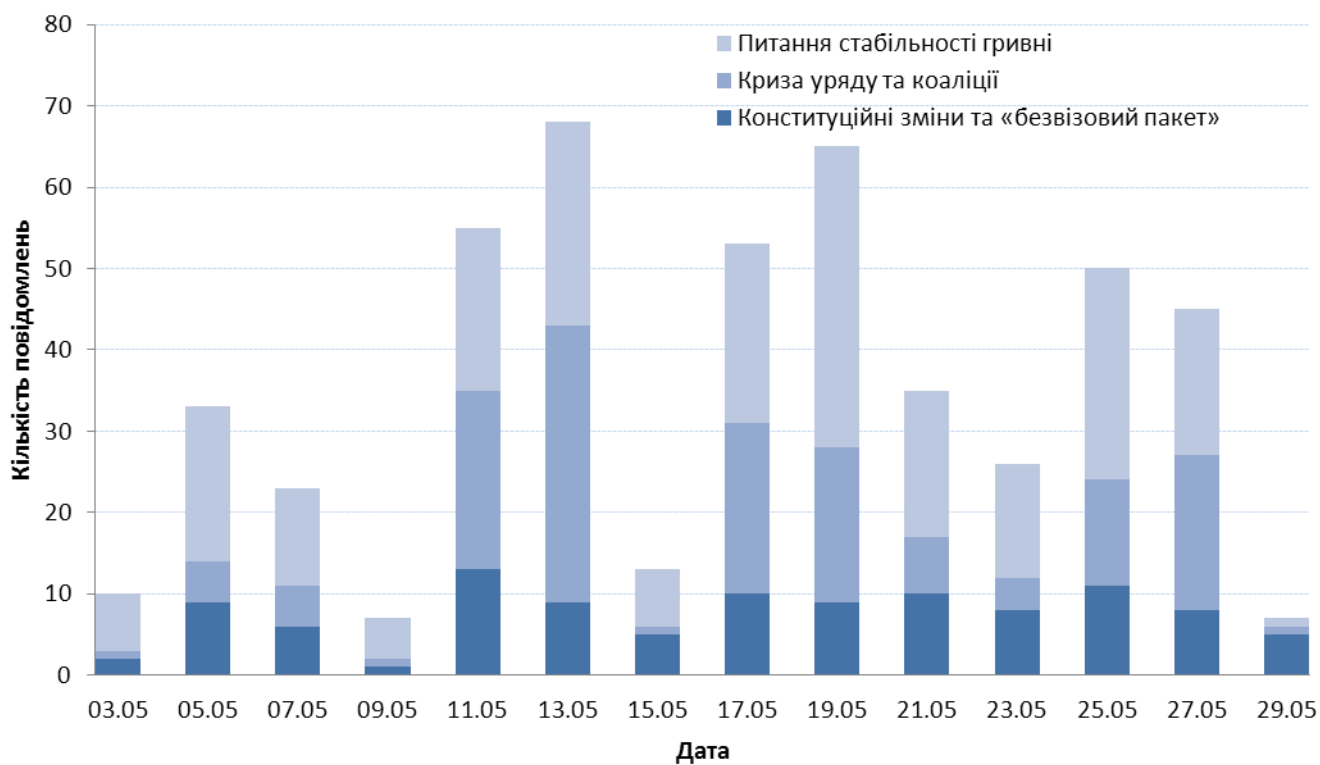
Загальна картина резонансних повідомлень

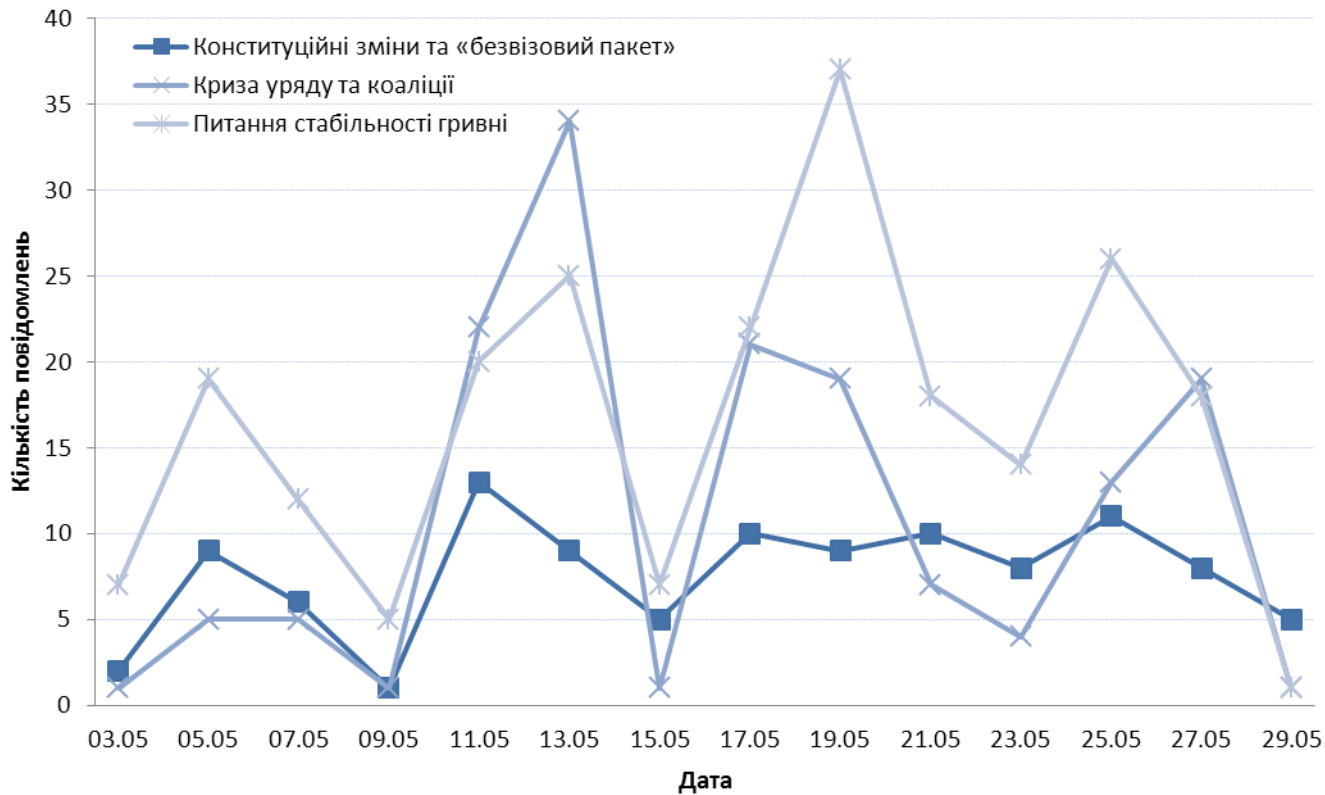
Загальна картина резонансних повідомлень

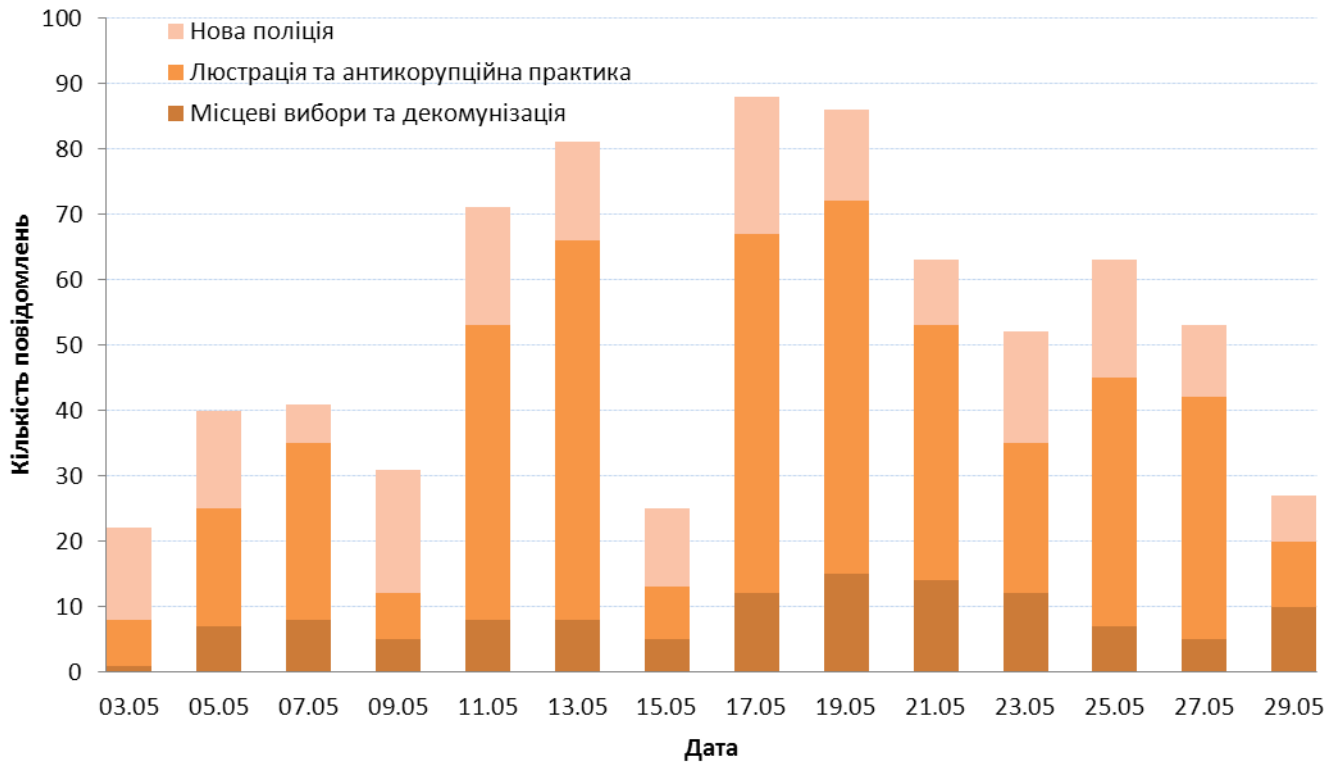
Процес законотворення

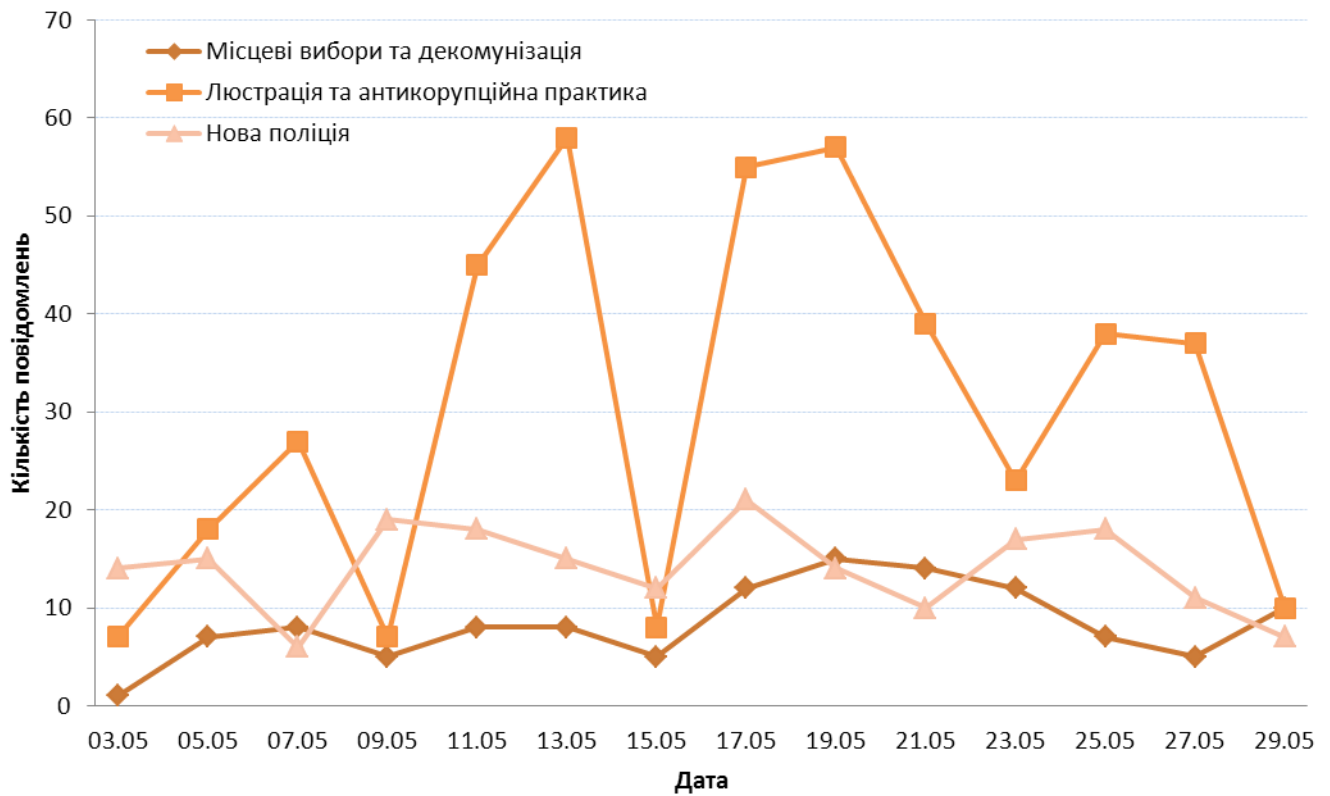
Процес законотворення

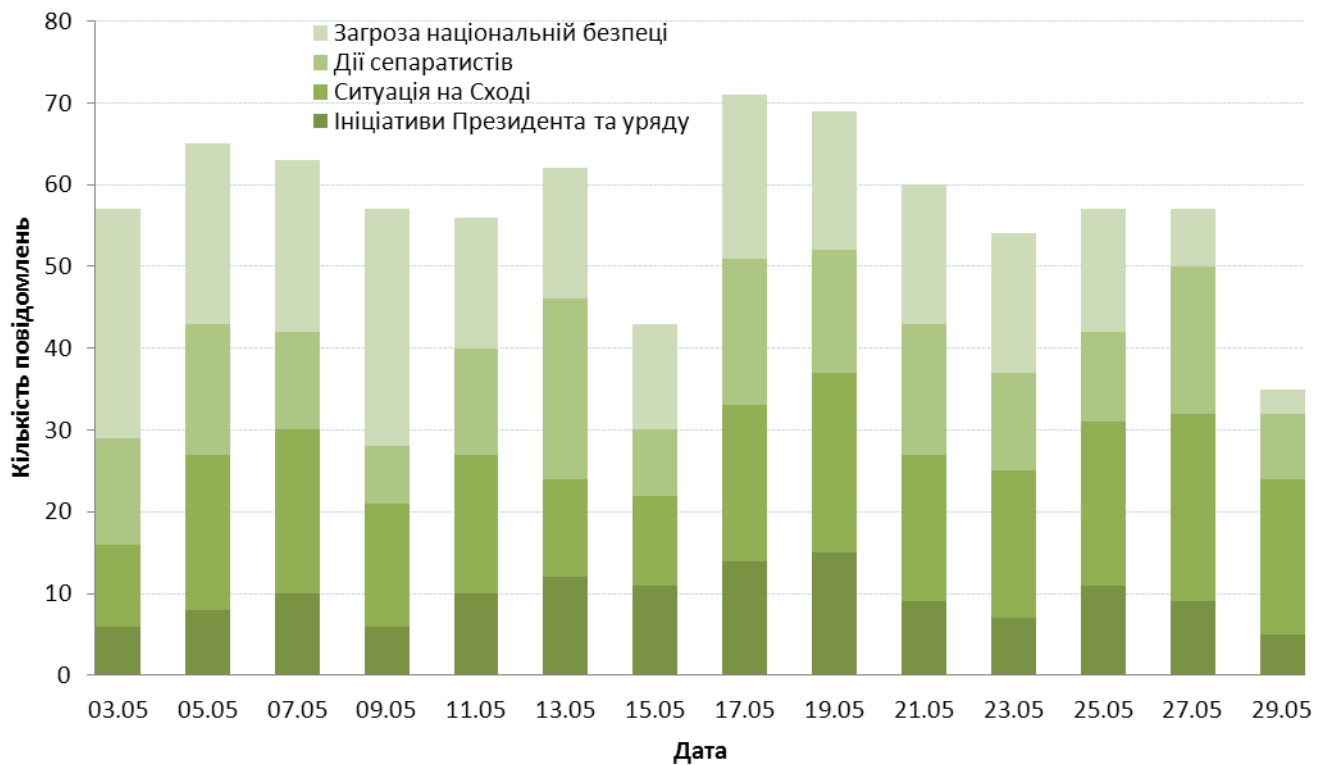
Проблеми реформування

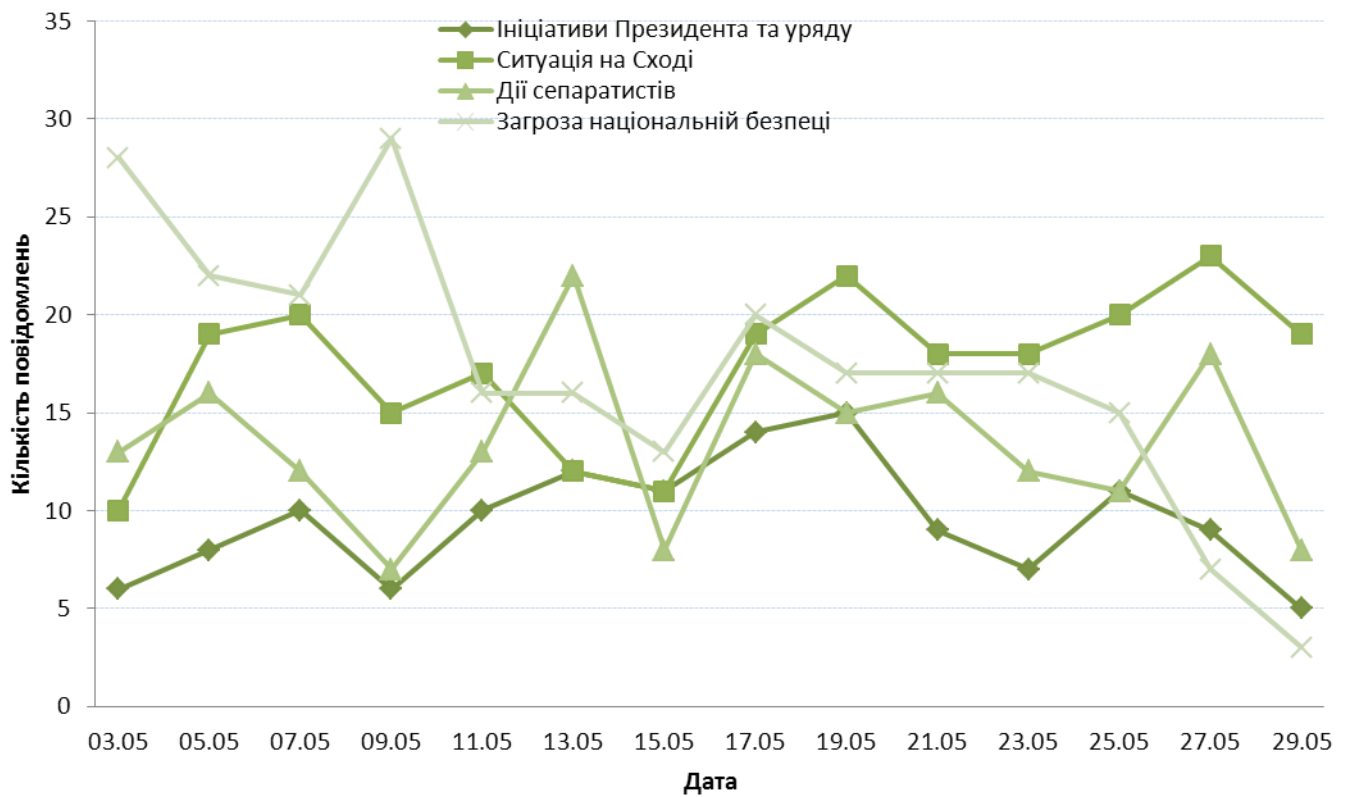
Проблеми реформування

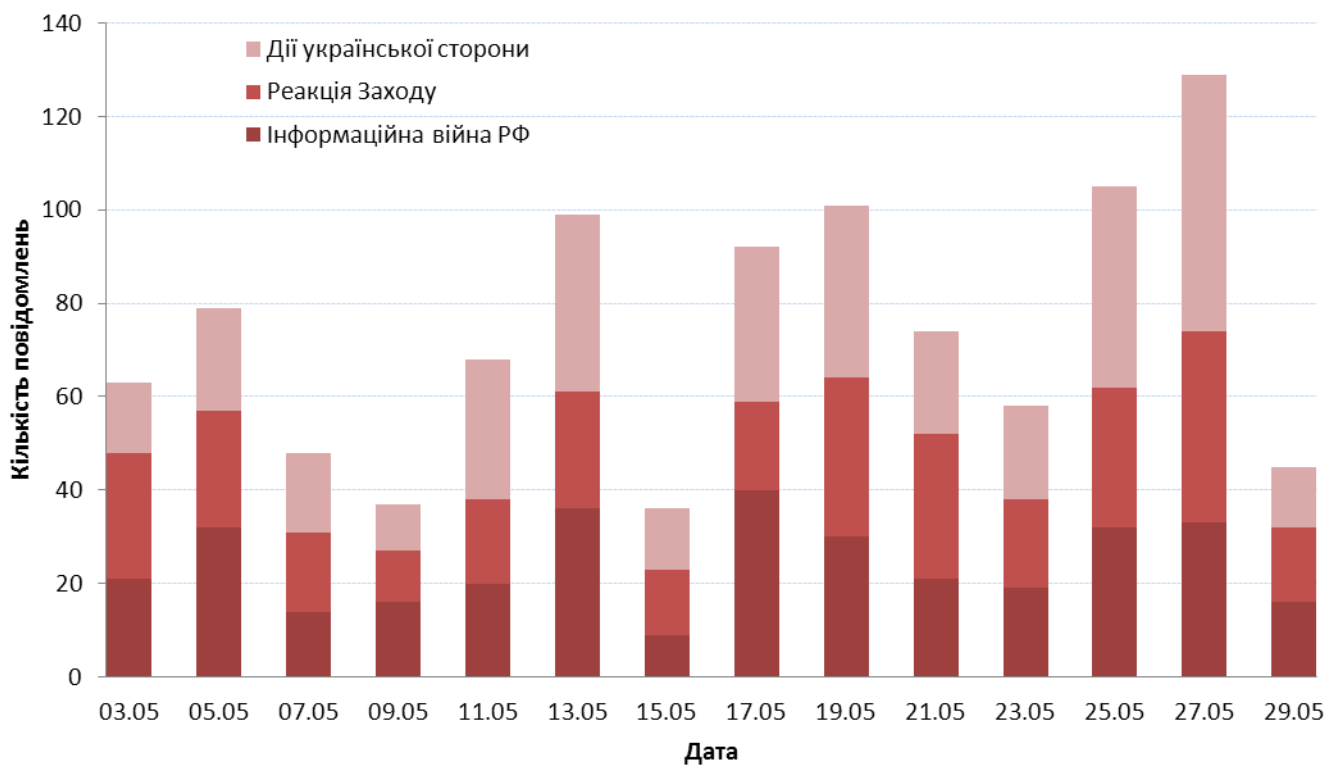
АТО і проблеми окупованих територій

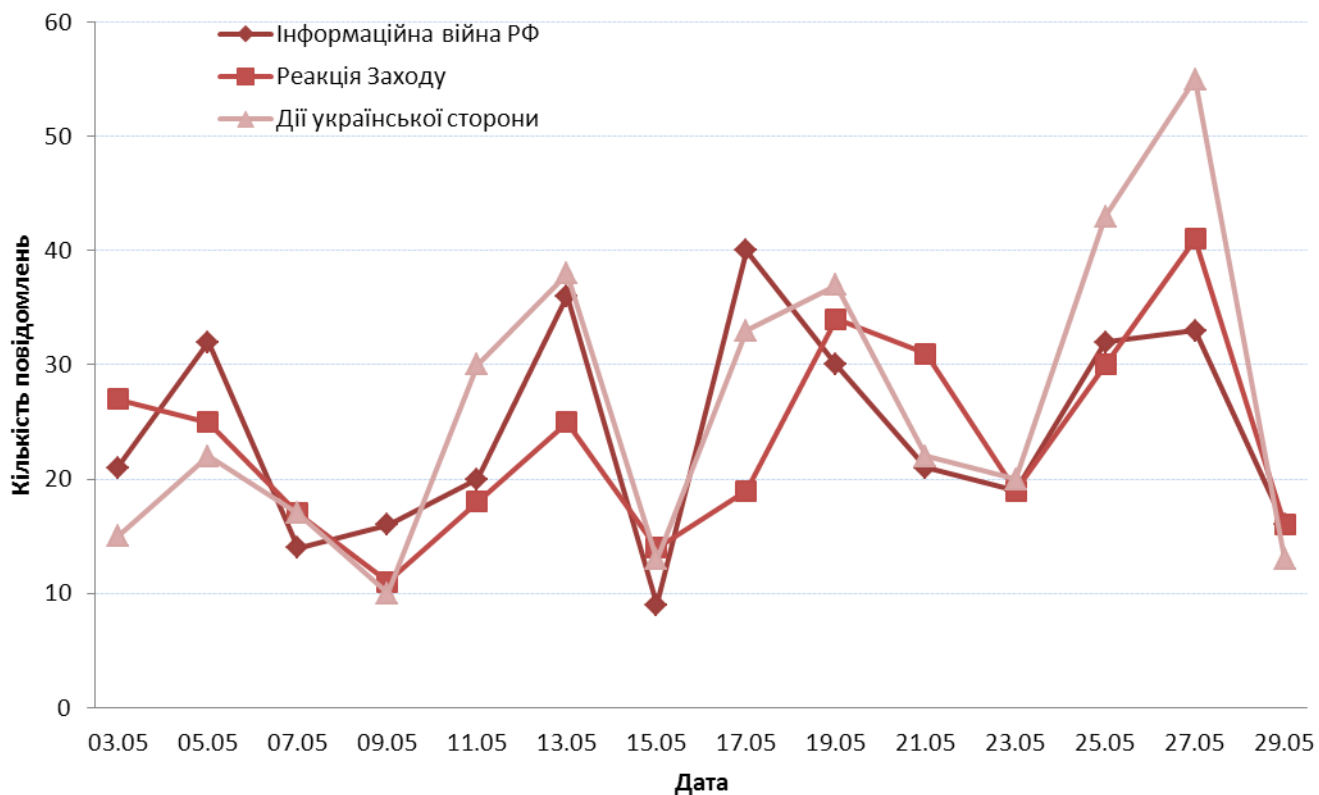
АТО і проблеми окупованих територій

Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)

Українсько-російське протистояння (інформаційний аспект)

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА ¹¹

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Сергей Квит, экс-министр образования Украины

Высшее образование: проблемы и их преодоление

Если начать разговор о реформе системы образования, то нужно упомянуть, почему мы первым делом взялись за вузы. С точки зрения нормальной логики, мы неправильно двигались. То есть, нужно начинать с дошкольного образования, школьного, потом высшее образование и науки. Мы принялись работать с высшего образования, потому что у нас уже был готов закон, над которым работали три года.

Расскажу немного об этом, чтобы был понятен контекст. Экс-министр Дмитрий Табачник в 2010 году представил свой законопроект, главная идея которого состояла в «российском стиле управления»: есть ректор, он может делать все, но перед этим должен спросить министра. А министр может также делать все, но должен спросить президента. И вот президент имеет всю полноту власти. Все решения принимаются на острии пирамиды. Это была главная идея закона Табачника. А мы исходим из идеи автономии, считаем, что реформа высшего образования – это реформа самих университетов. Нам нужно создать пул университетов, которые стали бы конкурентно способными на глобальной арене, то есть мы должны изменить сами вузы, уменьшить их количество и увеличить качество.

Число вузов огромное, даже тяжело посчитать. Формально их сейчас 288, но если брать их филиалы, которые фактически в наших условиях являются отдельными единицами, то выходит цифра под одну тысячу. Я тогда выступил против закона Табачника, и потом началась так называемая «антитабачникова компания», мы остановили принятие законопроекта. Это движение настолько мобилизовалось, что бывший премьер Николай Азаров должен был реагировать и он предложил создать рабочую группу, которая разработала закон о высшем образовании. Поэтому, когда появилась возможность для реформирования, у нас был закон, с которого мы и начали. Этот закон мы внедрили в 2014 году.

Если говорить о законе, о высшем образовании, то, повторюсь, тут главное университетская автономия – финансовая, академическая и организационная. Практически все подзаконные акты, которые нужны для реализации этого закона, уже приняты, база есть. По финансовой автономии наилучший пример для меня это Британия, потому что там не играет роли, откуда университеты берут деньги, они тратят их так, как считают нужным. В наших условиях, когда существует около тысячи университетов, (вкл. с филиалами и такими вузами, где наибольшая часть не является университетами в прямом смысле – там нет никаких исследований), нужно сократить их число. Сокращение должно коррелироваться с заданиями, которые нужно выполнить нашей стране, в частности в регионах. Поэтому мы подготовили новый законопроект о новом способе финансирования высшего образования. Сейчас эта система

¹¹ Збережено стиль і граматику оригіналу

финансируется через госзаказы, абсолютно сталинская система, и даже зарубежным партнерам нельзя пояснить, что это такое. Вскоре будет внедрено понятие базового финансирования, которое получают университеты, соответствующие определенным критериям.

Существует несколько проблем, почему реформирование движется не так быстро: главное затруднение – это постсоветская психология наших людей, нежелание менять привычные и не всегда цивилизованные правила игры. Часто ректорский корпус бывает очень консервативным. Такие люди не создают оппозиции, не враги, но это пассивное сопротивление, ведь они не хотят сами принимать решения. В наших условиях украинский, постсоветский университет принципиально отличается от западного университета. Объяснение этому простое – у нас сталинская концепция единоначалия. Почему ее внедрили? Если что-то случится, нужно определить человека, с которого нужно снять голову. Это ректор. Поэтому большинство ректоров не думают категориями развития университета, а категориями выживания учебного заведения. Как у нас можно было выжить? Нужно было быть ближе к министру, поддерживать политику любой власти. Соответственно, все университеты имели политическую заангажированность. В таких условиях, что бы не говорили об университетской автономии, она рушится, ее реально не существует.

В английском языке есть понятие «leadership» – лидерство, и это определение в английских и украинских реалиях полностью отличается. К сожалению, в украинском языке не существует многих понятий, присущих европейским. В украинских условиях лидерство – это некие харизматические черты, присущие одному человеку, который всех куда-то ведет. Соответственно, люди думают, что ректор должен иметь эти черты лидерства. В английском языке, в западных реалиях понятие лидерства командное: если, например, приходит новый ректор, он приводит новую команду, эта команда обозначает стратегию на всех уровнях управления. А затем думает, что нужно сделать для лидерства на каждом уровне. И вся команда работает, чтобы университет двигался в одном направлении.

У нас это сводится к одному человеку, поэтому университетская автономия возможна тогда, когда станет активной университетская громада: студенты, преподаватели и сотрудники.

Например, у нас есть все инструменты, чтобы выбирать ректора не на общих собраниях, которые представляются не делегатами (каждый ректор старался подбирать их под себя), а всеми, кто работает на полную ставку в университете. Проблема в том, что коллективы наших университетов настолько пассивные, что не нужно больших усилий, чтобы ректор, который был при власти, к примеру, 25 лет, еще раз бы избран на новый срок. И потом этот коллектив еще жалуется, ну, вы знаете, у нас нет перемен. Почему вы за этого человека голосовали? Так получилось, кого выбирать и другие отговорки.

Сейчас одна из главных угроз в высшем образовании это ректорский феодализм. Когда ректор считает, что ему можно все, что он пожелает. Хочу сказать, что со стороны министерства, мы довольно часто вмешивались в ход событий в вузах, когда видели, что в университете есть альтернативная мысль, которая, скажем, приглушается. Настоящую волю проявил коллектив (как

преподаватели, так и студенты) Национального медицинского университета им. Богомольца после Евромайдана. Министерство поддержало их запрос выбрать нового ректора, поскольку прежний обвинялся сотрудниками и студентами в коррупции. В результате победила Катерина Амосова.

Также был случай, когда ко мне пришел ректор Национального университета биоресурсов и природопользования, который пробыл на должности 30 лет, и сказал: «Вы знаете, я хочу руководить еще 5 лет, но без конкурса». Интересная постановка вопроса. Но громада проявила себя активно, поддержав хорошего кандидата, экс-министра образования Станислав Николаенко, который был выпускником этого университета, и сейчас там все в порядке.

Нам важно воспитать новую культуру в вузах – культуру требовательности: у ректора по отношению к преподавательскому коллективу, у коллектива по отношению к ректору, у студентов к этим обоим сторонам, а у них, соответственно, – к студентам. Без этой взаимной требовательности нет развития. Я считаю, что в ближайшее время нам удастся активизировать наши громады, ведь украинской политической культуре важен сам факт обеспечения свободы слова. Университетская деятельность очень схожа с медиасферой, потому что университет – это свободная трибуна. Я верю, что произойдет перелом, но воплощение в жизнь новой культуры это не победа революции, которую можно претворить за одну ночь. Оно требует времени, напряженной работы, в том числе министерства. Также мы надеемся на молодую генерацию, которая принесет свежее веяние в вузы, изменит ситуацию принципиально и навсегда

(http://blogs.lb.ua/caps_school/336173_visshee_obrazovanie_problemi.html). –2016. – 26.05).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Константин Паршин, заместитель командира 129 батальона

Для нас в «PATRIOT» главным событием прошлой недели стало согласование Стратегического оборонного бюллетеня. Наконец (после стольких пререканий, споров и откровенного неприятия Генштабом некоторых ключевых пунктов, на которых настаивали натовские партнеры) принят важнейший документ реформирования сектора государственной безопасности и обороны!

Да, ряд его пунктов можно и нужно критиковать. В первую очередь – за установленные сроки на их выполнение. Да, важнейших контрольных точек (например, введение новой структуры МОУ и ГШ «в соответствии с лучшими практиками стран Альянса») можно достичь гораздо раньше 2020 года. Мы в «PATRIOT» уже говорили о том, что у Минобороны есть все возможности, чтобы в 2017 год уже с новой структуры. Но самое главное – документ наконец появился! (Кстати, показательно то, что в Национальной гвардии Украины очень многое из того, что предусматривает Стратегический оборонный бюллетень, уже находится на стадии реализации. Собственно, это даже

иностранные эксперты отметили. Ушло на все про все – меньше чем полгода. Это еще раз наталкивает на мысль, что сроки, указанные в бюллетене, можно и нужно пересматривать.)

Президент Украины Петр Порошенко на заседании СНБО заявил, что утверждение Стратегического оборонного бюллетеня является «фактическим началом реальной перестройки сектора обороны и безопасности». И такой решительный настрой Верховного Главнокомандующего, безусловно, должен вызывать оптимизм, но... Но возникает вопрос: а до этого тогда что было? Чем 2 года занимались? Фиктивными изменениями?

Второй вопрос – это почему Президент уверен, что те же люди, которые до этого делали «нереальные» изменения вдруг начнут делать реальные? Если одни и те же люди будут совершать они и те же действия - то никакого нового результата у них не получится. То, что они делают, у них будет получаться все лучше - но нового ничего не выйдет. Поэтому новую систему должны строить новые люди – старые будут просто развивать (читай «усугублять») старую. Но это – кадровая проблема, о которой тут уже не раз говорилось.

Сегодня хотелось бы акцентировать внимание на другом. За эту неделю была сделана масса заявлений: об изменении роли Генштаба вообще и Начальника Генштаба в частности, о необходимости введения новых стандартов обучения, о первичности принципов и подходов НАТО, о необходимости взвешенного подхода к комплектованию боевых подразделений, о необходимости переподготовки менеджеров для МОУ, о важности привлечения к реформам иностранных специалистов и т.д. Все они очень правильные и очень в духе Стратегического оборонного бюллетеня. Так сказать, отвечают духу времени. Непонятно другое: почему такие решения и такие заявления начали появляться только сейчас?

Обо всех этих вещах Украине постоянно говорили лидеры НАТО, иностранные консультанты, эмиссары НАТО в Украине. Обо всех этих вещах уже давно говорит команда Международного проекта «PATRIOT» - при чем говорит на всех уровнях. (Даже в блогах своих я неоднократно поднимал эти вопросы) Ладно, понимаю: в своем Отечестве пророков нет. Но хоть иностранцев-то можно было услышать?

Но как только Украине пригрозили ограничить поддержку – сразу снизошло озарение, все поняли глубину проблемы и начали тонко понимать вопрос. И вот тут возникает ощущение, что реформы Украина делает для кого-то, а не для себя.

Но ведь логика «Нам все должны» - она порочна уже по сути своей! Но у нас ее возвели в ранг государственной политики: волонтеры должны всех обучить, американцы должны дать вооружение, народ должен везти в армию продукты и обмундирование, европейцы должны финансировать реформу. Так кому нужна реформа? Американцам, европейцам? Или, может, все-таки Украине?

У нас никак не поймут, что Украине никто ничего не должен. Не стоит путать европейский выбор украинского народа с продажей страны. Если бы мы продавали государство – тогда да, нам должны были бы заплатить. Но мы же, вроде как, не продаемся – мы стремимся стать частью цивилизованного мира.

Потому проведение реформ, приведение своей страны в соответствие стандартам, по которым живет цивилизованный мир – это в наших же интересах!

В любом случае, появление Стратегического оборонного бюллетеня – это огромный шаг вперед. И мне очень хочется, чтобы заявление Президента было действительно началом настоящей реформы сектора государственной безопасности и обороны. Я по-настоящему верю, что эта реформа может (и должна) повлечь за собой ряд системных изменений в смежных областях. И я искренне надеюсь, что у нас, наконец, начнут строить сильную Украину, а не «потемкинскую деревню» для западных доноров.

А мы с командой Международного проекта «Центр подготовки «PATRIOT» будем продолжать работать, чтобы каждый день в нашей стране проходили хотя бы небольшие, но изменения к лучшему. Ведь каждое такое небольшое изменение делает нас на шаг ближе к цели(http://blogs.lb.ua/konstantin_parshin/336240_skazal_poehali.html). – 2016. – 27.05).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Сергій Надал, міський голова Тернополя

Три кроки до справжньої децентралізації

В Україні багато говорять про децентралізацію, проте без простих та логічних кроків, “децентралізація” залишиться лише гарним словом. Хочу донести до українців правду про справжню децентралізацію, тарифи і фінанси.

Тарифна децентралізація

Різке підвищення тарифів на газ з 1 травня цього року, боляче вдарило по фінансовій самодостатності місцевих громад, оскільки одночасно зросли витрати на підігрів води на 70-95 %. При цьому ані в бюджеті, ані у податковій сфері не передбачено жодного компенсатора. Зважаючи на те, що міста не мають право самі регулювати тарифи, виникає ситуація, коли за дорожчі енергоносії змушені платити вже зараз, а піднімати тарифи на воду вони не мають права. Для Тернополя ці втрати становлять близько 180 тис грн на день. Для прикладу, за такі кошти можна відремонтувати багатоповерхівку на 5 під'їздів, включно з дахом.

Оскільки часто у центрі рішення щодо тарифної політики приймаються доволі неочікувано. Неможливо спрогнозувати, яким буде саме підвищення, то заручниками такої системи стають не лише кінцевий споживач, якому доведеться платити більше, але й інвестиційні міські програми. В тому числі ті, які спрямовані на зменшення споживання енергоносіїв. Крім того, різке необґрунтоване підвищення тарифів в очах людей виглядає обманом. Різко падають платежі від кінцевих споживачів. Очікуваного підвищення надходжень у бюджет не відбудеться.

Асоціація міст України підтримала звернення Тернопільської міської ради до Кабінету Міністрів та Верховної ради України з вимогою надати право

встановлювати комунальні тарифи на гаряче і холодне водопостачання, водовідведення на місця. Ситуація, коли вартість гарячої води у Тернополі та інших обласних центрах визначають у Києві є нелогічною.

Єдиний спосіб встановлювати прозорий тариф, де люди будуть чітко розуміти, за що вони платять, це передати повноваження на місця. Тариф має бути узгодженим з громадою. Він повинен містити інвестиційну складову, яка використовуватиметься на модернізацію системи житлово-комунальних послуг. Таким чином працює система регулювання тарифів у Європі. Місцева громада, яка несе левову частку з організації надання житлово-комунальних послуг, яка підтримує у належному стані інфраструктуру, повинна визначати величину тарифів. Тоді тариф буде прозоріший. Не буде політичних маніпуляцій, коли з центру спочатку різко та без пояснень піднімають тариф, а відповідальність перекладають на місця.

Децентралізувати законодавчу діяльність

Друге важливе питання — це те, як відбуваються у нас реформи. Як формується нормативна база, особливо у питаннях місцевого самоврядування. Типовим прикладом не зовсім обдуманого рішення є передача фінансування профтехосвіти до місцевих бюджетів. Без попереднього обговорення. Без оцінки того, чи зможе фізично місцевий бюджет при наявних ресурсах і податковій базі забезпечити діяльність профтехосвіти. Крім того, варто звернути увагу, йдеться також про обов'язкову середню шкільну освіту гарантовану Конституцією кожному громадянину, яка надається в рамках професійної технічної освіти. Все це скинули на місцеві бюджети, фактично порушуючи права громадян.

Тернополлю таке рішення коштувало 76 млн грн на рік. В масштабах України для місцевих громад ця сума сягає 1,5 млрд грн. При цьому громадам не передають ані майна, ані нових інструментів, які б мали забезпечити діяльність установ. Зрозуміло, що це означає колапс місцевих бюджетів.

Причиною такої ситуації, як на мене, є нехтування реальністю при розробці законодавчих актів. У більшості випадків, на рівні центральної влади, включно із законодавчою, представленою парламентом, просто можуть не знати реальної ситуації на місцях. На бюджет дивляться надто лінійно. Скажімо збільшують податкову базу. Бачать, що з'явилися якісь додаткові ресурси і одразу ж “нагорі” вирішують, як ці ресурси мають бути витрачені.

При цьому не враховуються такі фактори, як те, що у більшості міст України з радянських часів не було глибоких капітальних ремонтів житлового фонду, вулиць, систем опалення. При оцінці бюджету за статистикою важко оцінити, на що витрачає кошти місто. Скажімо, якщо немає коштів на будівництво нової паливної — це не значить, що місто такої паливної не потребує. Просто у нього не було коштів. Робота місцевого самоврядування більше нагадує роботу пожежника, який гасить там, де “зараз горить” і робить у тій сфері, де найшвидше може виникнути проблема, наприклад у ЖКГ. Відповідно, як розпоряджатися додатковими ресурсами, мали б визначати на місцевому рівні.

Рішення могли б бути ефективнішими, якщо б було децентралізовано законодавчу роботу. Закон України “Про асоціації органів місцевого самоврядування” передбачає, що при ухваленні рішень, які стосуються

місцевого самоуправління, регіонального розвитку та основних напрямків державної політики щодо місцевого самоврядування, повинні взаємодіяти з асоціаціями.

Якщо б така взаємодія була, тоді б було менше необдуманих рішень. Проте звичка “керувати з центру” притаманна не лише виконавчій вертикалі, але і законотворцям. Відтак виникають закони, які нереально виконати без шкоди місцевим громадам.

Фінансова децентралізація

На завершення, хочеться відзначити головний напрямок, який приведе до справжньої, а не імітованої децентралізації. Це принцип, коли бюджет формується знизу на рівні громад.

При цьому, очевидно, потрібно усувати проміжні рівні, такі, як область. Адже коли фахівці на місцях у громадах формують бюджети — вони мають чітке уявлення на, що будуть витрачені кошти. Це розуміння є у людей, у платників податків. Натомість затверджують, наприклад, міські проекти бюджетів, на рівні області. Часто без відповідних фахових знань та розуміння ситуації.

Державна політика повинна сприяти розширенню передачі податкових повноважень на місця. Такі зміни мають бути незворотними, щоб місцеве самоврядування розуміло, які ресурси матиме у наступні роки. Сьогодні маємо приклад, коли діють з точністю до навпаки. Минулого року до місцевих бюджетів передали частину сплати акцизу на алкоголь і пальне. Це був позитивний крок. Він дозволив створити основу для проведення ремонтів, модернізації. Тепер же у парламенті група депутатів вже зареєструвала законопроект, яким хоче забрати цей дохід з місцевих бюджетів. Під загрозою знову опиниться багато місцевих програм розвитку і підтримки життєдіяльності.

Таким чином, в Україні має діяти принцип, коли більшість бюджетних рішень мають прийматися на місцях. Держава повинна відповідати за стратегічні напрямки такі, як безпека, оборона тощо. Дорогами із господарством найкраще займатимуться ті, хто найближче до цих проблем. Тільки дайте їм ресурси(http://blogs.lb.ua/sergiy_nadal/336401_tri_kroki_spravzhnoi.html). — 2016. – 30.05).

Блог на сайті: Компании, банковские счета, сделки, налоги

Про автора: Олена Омельченко, юрист з міжнародної торгівлі юрфірми «Ілляшев та Партнери»

ЄС змінює митні правила. Що варто знати українському бізнесу

С 01.05.2016 вступають в силу новеллы европейского таможенного права. Автор исследует содержание этих новелл, а также возможные их последствия для бизнеса, в частности, отмечается, что для украинского бизнеса такие новеллы не должны быть неожиданными, поскольку они вполне соответствуют Договору об ассоциации Украина — ЕС, а также новому Договору ВТО (Всемирной торговой организации).

Вже з 1 травня поточного року набирає чинності основна частина положень Єдиного митного кодексу ЄС, який був прийнятий у жовтні 2013 року.

Перехід на наднаціональну єдину митну систему буде здійснюватись поступово і триватиме до кінця 2020 року. Саме до цього часу має повністю закінчитися перехідний період і створена ІТ-інфраструктура, що включатиме єдині бази даних для обміну інформацією для країн-членів Євросоюзу.

Митні органи і учасники ЗЕД здійснюватимуть обмін даними тільки в електронному вигляді, а паперові версії документів стануть швидше винятком, ніж правилом.

Кожна країна Євросоюзу повинна встигнути привести національне законодавство до нових норм і правил, а це десятки чи навіть сотні національних законів, що стосуються не лише митних, а й податкових питань.

Отже, чого чекати від змін? Насамперед, українським експортерам?

Варто очікувати суттєвих змін у митній оцінці, що є вкрай важливим для міжнародних компаній, які імпортують товари в ЄС.

Інші важливі нововведення торкнуться визначення експортера, спеціальних процедур (складування, обробка і т.д.), правил походження та зобов'язуючої тарифної інформації (Binding Tariff Information).

Окрему увагу в кодексі приділено діяльності уповноважених економічних операторів, яким значно розширять повноваження. Їм дозволять спрощено проводити процедури митного оформлення та надання митних гарантій, а у певних випадках самостійно випускати товар у вільний обіг, визначати вартість мита і виконувати частину роботи митниці.

Це означає, що буде менше митних перевірок і, як наслідок, більше спрощення митних процедур.

На всій території Євросоюзу буде централізований механізм оформлення переміщення товарів через митницю, що загалом сприятиме скороченню кількості митних процедур.

Всі митні декларації подаватимуться в електронному вигляді через електронний обмін даними EDI (Electronic Data Interchange). Крім електронних декларацій будуть і усні, для товарів вартістю не більше 1 тис. євро, але для повернення експортного ПДВ, швидше за все вони, будуть непридатні.

Для доказу вивезення або ввезення товару для податкової інспекції треба буде мати декларацію в електронному вигляді в форматі XML.

Необхідно буде зберігати 10 років товаросупровідні документи для доказу ввезення та вивезення товару через кордон ЄС, оскільки термін зберігання митних документів для цілей митної перевірки збільшується з 3 до 10 років.

Це означає, що митниця матиме право перевірити документи протягом 10 років і, за певних обставин, донараховувати мито.

Скасують національні системи штрафів, бо відтепер застосовуватиметься тільки єдина система адміністративних стягнень в рамках Митного кодексу ЄС. Процедура стягнення митних штрафів буде значно спрощена, не притягуватимуть до відповідальності при випадковому чи несвідомому зменшенні розміру митних платежів у незначному розмірі. Разом з тим значно підвищаться штрафи і санкції за грубі порушення митних процедур.

Єдиний Митний кодекс ЄС допускає тимчасове зберігання товарів тільки на

складах, які отримають дозвіл на це від митних органів країн-членів Євросоюзу.

У зв'язку з цим деякі країни ЄС мають намір обмежити роботу так званих вільних економічних зон на своїй території, що призведе до їх трансформації у звичайні митні склади, а отже, їхні послуги стануть неактуальними для місцевих експортерів.

Для організації митного складу необхідно буде отримати відповідний дозвіл і внести заставу.

Втім, особливо турбуватися українським експортерам не варто – всі зміни узгоджені з Угодою про асоціацію між Україною та ЄС та направлені на імплементацію нової Угоди СОТ про спрощення торгівлі(<http://www.interlegal.com.ua/corporate/?p=2195>). – 2016. – 27.05).

Блог на сайті: Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Голод Александр

Електронні торговельні майданчики: локальне регулювання проведення електронних торгів

Інтернет-технології є невід'ємною складовою відносин, які виникають у сучасному суспільстві. Враховуючи специфіку договорів, укладених за допомогою мережі, їх регулювання більше залежить від саморегулювання, прийнятого безпосередньо суб'єктами, аніж від імперативних вимог певної держави. Адміністратор електронного торговельного майданчику є ключовою фігурою у процесі купівлі-продажу через Інтернет, оскільки водночас є і оператором торгів. Його задача полягає в тому, щоб побудувати процедуру проведення електронних торгів та укладення договору так, щоб в подальшому такий правочин був дійсним. Про договірне регулювання, власне і йтиме мова далі.

Перед переходом до аналізу локального механізму регулювання проведення електронних торгів за допомогою електронних торгових майданчиків, слід зацентувати увагу на їх ключових положеннях, якими є:

відсутність фізичного місця проведення торгів;

обов'язкова реєстрація користувачів, які в момент її здійснення погоджуються з правилами електронного торговельного майданчика;

оголошення про продаж товарів є публічною офертою, адресованою невизначеному колу осіб;

конкурентний спосіб укладення договору купівлі-продажу;

адміністратор (оператор) торгової площадки не є стороною у договорі купівлі-продажу і не несе відповідальності за зобов'язаннями сторін (може виступати поручителем);

адміністратор (оператор) торгової площадки виступає арбітром між сторонами та може застосувати негативні наслідки для правопорушника (наприклад, блокування особистого кабінету на торговельному майданчику).

Слід відмітити, що складність договірне регулювання електронних торгів

полягає у їх суб'єктному складі (адміністратор (оператор), продавець та покупець, які одночасно є користувачами електронного торговельного майданчику). В зв'язку із чим, фактично укладається два договори: між адміністратором (оператором) і користувачами та безпосередньо між продавцем та покупцем.

Регулювання відносин «адміністратор (оператор) – користувач»

Процедура проведення електронних торгів, укладання, оплати, виконання договорів купівлі-продажу товарів зазвичай передбачається правилами електронного майданчику, які можуть мати різні назви. Наприклад, процедура проведення електронних торгів на електронному майданчику eBaу визначається ліцензійною угодою. В свою чергу, український електронний майданчик aukro передбачив це у публічному договорі про надання послуг. Електронні торги, які проводяться за допомогою державного торгового майданчику (портал «Держзакупівлі.онлайн») регулюються регламентом авторизованого електронного майданчику.

Найоптимальнішим варіантом для локального регулювання відносин щодо проведення електронних торгів є укладення публічного договору.

Таким чином, адміністратор бере на себе обов'язок надати послуги усім особам, які звернулися до нього, тобто фактично зареєструвалися на веб-сайті адміністратора. В свою чергу, умови такого договору є єдиними та обов'язковими для всіх користувачів веб-сайту. Також до договору можуть бути включені особливі умови (наприклад, перелік додаткових платних послуг таких як реклама на головній сторінці, опублікування лотів з окремих категорій товарів, виділення заголовку або перші позиції в списках пошуку тощо) Слід відмітити, що такий договір укладається у простій письмовій формі (а не в електронній), оскільки оригінал такого документа перебуває у адміністратора, а офіційний текст оприлюднюється на веб-сторінці.

Отже, правила мають важливе значення для регулювання відносин між учасниками торгів та, безпосередньо, учасниками та адміністратором. Оператор у правилах відображає як загальні умови торгів, так і унікальні, притаманні лише їх електронному майданчику.

Регулювання відносин «продавець-покупець»

Важливим моментом у регулюванні відносин «продавець-покупець» є те, що договір купівлі-продажу на електронному торговому майданчику укладається не в електронній, а в усній формі.

Відповідно до змісту статті 207 ЦК України письмовою формою вважатиметься таке оформлення правочину, яке забезпечує фіксацію змісту правочину у документах або листах, телеграмах, якими обмінялися сторони. Воля сторін на укладення правочину може бути виражена також за допомогою електронного засобу зв'язку, але за умови наявності достатніх ознак їх приналежності стороні даного правочину.

Основні правові засади електронного документообігу, у тому числі в сфері договірних відносин, визначаються Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг».

Вказаний закон встановлює вимогу до оригіналу електронного документа: обов'язкові реквізити, електронний підпис автора або підпис, прирівняний до

власноручного підпису відповідно до Закону України «Про електронний цифровий підпис».

При укладенні договору на електронному торговому майданчику відсутній єдиний документ, який би містив реквізити сторін, істотні умови договору і передбачений законодавством засіб посвідчення електронного документу сторонами. Оскільки, електронна форма правочину є видом письмової форми і відповідає всім її ознакам з урахуванням специфіки всесвітньої інформаційної мережі.

Таким чином, реальне волевиявлення покупця виражається у конклюдентних діях по оплаті товару у визначений спосіб, що вже є початком виконання угоди. В базі даних торговельної площадки зберігається інформація про оплату товару продавця, а також його логін (ім'я), але це не буде вважатися письмовою формою правочину.

Підсумовуючи, слід відмітити, що на зарубіжних електронних майданчиках показник шахрайства складає приблизно 0,01%. Що стосується українських торговельних веб-сайтів, офіційна статистика відсутня, але неофіційні інтернет-опитування користувачів вказують на значний рівень порушень, що пов'язано із неефективним саморегулюванням процедури електронної торгівлі.

Отже, відносини з купівлі-продажу товарів за допомогою електронного майданчику передбачають ряд важливих особливостей, які необхідно враховувати при локальному врегулюванні таких правовідносин. В українських правових реаліях найдоцільніше правила ведення торгів передбачати у публічному договорі надання послуг між адміністратором і учасниками торгів(<http://jurblog.com.ua/2016/05/elektronni-torgovelni-maydanchiki-lokalne-regulyuvannya-provedennya-elektronnih-torgiv/>). – 2016. – 25.05).

Блог на сайті: Ubr.ua

Про автора: Светлана Мороз

Налоговая милиция – прожитое прошлое или эффективный государственный инструмент

Со времен Революции Достоинства действующее правительство неоднократно декларировало необходимость ликвидации налоговой милиции.

Так, 5 мая 2015 года в Верховной Раде Украины, группой народных депутатов, было зарегистрировано Законопроект № 2681-1 «О внесении изменений в Налоговый кодекс Украины касательно ликвидации налоговой милиции». Авторы, данного законопроекта, отмечали о необходимости ликвидации налоговой милиции в контексте евроинтеграционного курса Украины. Более того, авторами акцентируется внимание на необходимости существования специализированного органа по борьбе с финансовыми преступлениями. Законопроектом предлагалось передать функции налоговой милиции Министерству внутренних дел Украины. Однако, 15 марта 2016 года Законопроект был отозван, что может свидетельствовать об ином видении действующими властями будущего функционирования налоговой милиции.

О ликвидации налоговой милиции настаивал Арсений Яценюк, в своих официальных заявлениях, на протяжении всего пребывания в кресле премьер – министра.

Новоназначенный министр финансов — Александр Данилюк, также акцентирует внимание на необходимости ликвидации налоговой милиции.

Государственные чины убеждают нас в критической необходимости ликвидации данного структурного подразделения ГФС Украины, однако, стоит разобраться в целесообразности и уместности данного вопроса более детально.

Не стоит отрицать тот факт, что налоговая милиция злоупотребляет своим положением и законодательно наделенными полномочиями, путем осуществления давления на представителей реального сектора экономики.

О выше упомянутом утверждении свидетельствует количество закрытых уголовных производств за первый квартал 2016 года – 499, из них, в связи с отсутствием состава уголовного правонарушения – 455, что указывает на безосновательное внесение информации об уголовном правонарушении в единый реестр досудебных расследований. Такое положение ситуации, также, вызывает сомнение в правомерности деятельности «реформированной» прокуратуры, поскольку, внесение информации о криминальном правонарушении в ЕРДР происходит, исключительно, по письменному согласованию с органами прокуратуры.

И, в данном случае, необходимо отметить две причины осуществления такого давления:

Первая – коррупционная составляющая. Иногда, бизнесу проще дать взятку, нежели применять инструменты правовой защиты от давления налоговой милиции. С повышением ставок судебного сбора, в некоторых случаях, дешевле «откупиться», нежели понести расходы, связанные с обращением в суд. Более того, в условиях нынешнего кризиса, предприятия ориентированы на увеличение оборотов производства, выход на новые рынки сбыта товаров и услуг, занятие новых ниш, а не на борьбу с представителями государства и формирование правовой позиции. Поэтому, пока судебная система не станет доступной, прозрачной, открытой и справедливой, коррупция будет составлять одно из направлений теневой экономики.

Вторая – необходимость либерализации систем администрирования и налогообложения в Украине. Представители среднего и большого бизнеса злоупотребляют своим положением на рынке и ситуацией в стране, путем: занижения сумм дохода, подлежащих к налогообложению на прибыль; заключение фиктивных сделок с «налоговыми ямами», с целью формирования неправомерного права на налоговый кредит; выплаты заработных плат в «конвертах». Все это, конечно, приводит к недополучению бюджетом денежных средств и возникновения государственного дефицита, что свидетельствует о необходимости пересмотра налоговых ставок в Украине.

Очевидно, что, на данном этапе развития страны, государственный механизм Украины нуждается в структурном органе, который будет осуществлять борьбу с теневой экономикой, наполнять государственный бюджет путем взыскания неуплаченных сумм налогов и предотвращать хищение бюджетных средств.

Ликвидация налоговой милиции – это не панацея от уменьшения теневого сектора экономики, а путь к существованию анархии «налоговых ям», что позволит государственным мужам без страха покрывать конвертационные центры, схемы от уплаты налогов, продолжать грабить государственный бюджет путем осуществления нелегального формирования налогового кредита и взыскание сумм отрицательного значения.

Создание альтернативного специализированного органа по борьбе с финансовыми преступлениями также есть не до конца продуманным стратегическим решением.

Во-первых, существование налоговой милиции в структуре ГФС Украины дает основное преимущество – возможность беспрепятственного доступа и пользования такими информационными базами как: АС (автоматизированная система) «Налоговый блок»; «ЕРНН» (единый реестр налоговых накладных). Указанные автоматизированные системы позволяют осуществлять полномочия, налоговой милиции, путем анализа информации о финансово-хозяйственной деятельности всех юридических, физических лиц – предпринимателей и граждан Украины.

Функционирование специализированного органа по борьбе с финансовыми преступлениями в не системы ГФС Украины автоматически устраняет возможность использования внутренних информационных ресурсов службы, что указывает на нецелесообразность создания такого органа.

Во-вторых, подготовка сотрудников для вновь создавшего органа не должна занимать всего лишь половину года. Мы имеем, к сожалению, негативные примеры и горький опыт некомпетентности, отсутствия необходимых навыков, непрофессионализма сотрудников Национальной полиции. Формирование правоохранительного органа – это сложный и многогранный процесс. Подготовка оперативного сотрудника включает в себя: общую и специальную физическую подготовку, огневую подготовку, изучение общих правовых предметов и специальных дисциплин. За пять лет, сотрудник налоговой милиции изучает 80 общих правовых предметов и 20 специальных дисциплин.

В Украине, проблема отсутствия квалифицированных кадров имеет определенную и конкретную первопричину – несовершенство системы образования, некомпетентность преподавательского состава. Акцент, при подготовке сотрудников для работы в правоохранительных органах, необходимо делать именно на систему образования.

Однако, законодателям стоит рассмотреть вариант реформирования налоговой милиции и учесть следующие аспекты:

1. Провести переаттестацию сотрудников налоговой милиции. И здесь не стоит копировать тесты, для переаттестации, Грузии, как это было сделано для сотрудников Национальной полиции. Переаттестация должна быть прозрачной, поэтому необходимо привлечь третью сторону для осуществления этой задачи, и настало время, государственным чинам, забыть о «кумовском принципе» функционирования государственного аппарата.

2. Оптимизировать штатное количество сотрудников налоговой милиции. Процесс оптимизации должен заключаться не в сокращении количества, а в

улучшении качества. На сегодняшний день, среди пяти налоговых милиционеров всего один владеет необходимой компетенцией и надлежащими качествами.

3. Привести заработный фонд в надлежащее состояние и соответствие рыночным условиям. Мы все громко говорим о высоких материях, о моральных ценностях, о борьбе с коррупцией, о дефиците кадров. Но, справедливой ли есть зарплата государственных служащих? Как может налоговый милиционер бескорыстно расследовать финансовое правонарушение на сумму в 1 млн. грн., при этом получать зарплату в размере, максимум, до 3 тыс. грн.? И данная проблема касается всего государственного аппарата. Кроме того, необходимо внедрить систему мотивации. Например, удалось сотруднику взыскать денежные средства в бюджет – 1 % от суммы, в качестве бонусов подлежат выплате налоговому милиционеру. К сведению, во времена правления Николая Азарова, на посту председателя ГНА Украины (1996-2002 гг.), на законодательном уровне было определено, что в случае перевыполнения плана по администрированию налогов, разница между запланированной суммой и фактически взысканными в бюджет средствами – направлялась на развитие соответствующего структурного подразделения налоговой (премирование сотрудников, материально-техническое обеспечение и т.д.).

4. Внедрить систему международного обмена информацией. Экономические преступления динамичные и умелые дельцы адаптируют их в соответствии с требованиями современности. Налоговые преступления уже давно вышли за рамки юрисдикции всего лишь одного государства. Международное структурирование сделок и формирование групп компаний – осуществляются с целью оптимизации и уклонения от налогообложения. Обмен информацией с другими странами – необходимая составляющая успешной борьбы с финансовыми преступлениями. Однако, действующей власти невыгодно раскрывать информацию содержащуюся в украинских базах, поскольку, панамский скандал это всего лишь 0, 001 % от тех скрытых махинаций, которые существуют в украинской экономике.

5. Ужесточить штрафы и ответственность за нарушение действующего законодательства, как для плательщиков налогов, так и для государственных служащих. Как справедливо отметил известный украинский экономист Андрей Новак, современное понятие «реформирование» у действующих властей подразумевается как ликвидация, объединение, разъединение, создание государственных органов.

Однако, процесс реформирования – это переосмысление и изменение системы, а не перестановка местами слагаемых.

Пословица «ломать — не строить» напоминает нам о том, что сломать что-нибудь — гораздо проще, чем построить и наладить работу уже созданного. Для того чтобы строить необходимы знания, желание и ресурс (<http://blog.ubr.ua/pravo/nalogovaia-miliciia-projitoe-proshloe-ili-effektivnyi-gosudarstvennyi-instrument-13688>). – 2016. – 25.05).

Блог на сайті: Ubr.ua

Про автора: Марюхнич Александр

Законопроект про деривативи гальмуватиме розвиток біржового ринку в Україні

Україна вже давно потребує нормативного удосконалення біржової торгівлі, проте запропонована редакція законопроекту № 3498 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо регульованих ринків та деривативів)» містить положення, які викликають чимало побоювань та протиріч, зокрема з боку учасників аграрного сектору економіки.

Закон «Про товарну біржу» був прийнятий в Україні ще у 1991 р. І лише зараз, через 25 років, напрацьовано принципово новий нормативно-правовий акт, метою якого є, у тому числі, удосконалення засад функціонування товарних біржових ринків.

Законопроект не сприятиме розвитку біржового ринку в Україні. Ба навіть більше – проект містить такі умови, за яких навіть та невелика частина гравців, що здійснює торгівлю на біржі, відмовиться від біржових контрактів і буде укладати угоди поза організованим ринком, який так намагаються «розвинути». І, як ви розумієте, такі обставини не сприятимуть ліквідності.

Для товарного біржового ринку, а я буду говорити виключно про нього, насправді, зміниться дуже багато. Є позитивні моменти, проте законопроект містить чимало норм, які примусять ринок регресувати.

Серед плюсів:

1. Вимоги до статутного капіталу товарних бірж, який буде збільшено до 15 млн. грн. Це дозволить ліквідувати номінальні кишенькові біржі, які не мають нічого спільного з біржовою торгівлею (а таких понад 550), та залишити реальні біржі, кількість яких навряд чи сягне більше 10. Таке рішення дозволить, по-перше, консолідувати біржовий ринок, а по-друге, підвищити рівень відповідальності учасників торгів та біржової інфраструктури, запровадивши дієвий арбітраж, систему гарантування виконання угод, кліринг тощо.

2. Намагання врегулювати в Україні питання похідних фінансових інструментів, базовим активом яких є товар, що дозволить у подальшому побудувати біржу світового рівня в Україні, в першу чергу для торгівлі зерном.

Серед мінусів:

1. Надмірна зарегульованість ринку з боку Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР): ліцензування, численні дозвільні процедури та права на втручання в діяльність учасників ринку, чимало відсилочних норм, якими закон дозволяє НКЦПФР встановлювати окремі вимоги до учасників ринку, надмірні вимоги до торгових посередників.

2. Не достатньо чітке розмежування між угодами на організованому та позабіржовому ринках, у результаті чого контракт, який містить ознаки, притаманні фінансовому інструменту та укладений не на біржі, — може бути визнаний недійсним, а контрагенти за угодою – притягнуті до відповідальності.

3. Неможливість виробників здійснювати торгівлю власними товарами на

біржі без участі посередників.

4. Відсутність механізмів формування ліквідності на організованому ринку, що не вирішує питання переваг торгівлі на біржі та спонукає продавців і покупців укладати прямі угоди чи торгувати «з поля», як на аграрному ринку.

Потрібно, перш за все, зосередити увагу на кращих світових практиках та зрозуміти, у чому полягає сама суть біржі, – а це: можливість вільно купувати та продавати, доступ до інформації про ціни на відповідних базисах поставки, механізми гарантування виконання угод, кліринг, зниження транзакційних витрат, арбітраж, ну, і звісно можливість захистити себе від ризиків, зокрема цінових та непоставки товару.

Сьогоднішній проект закону відповідні питання не вирішує саме через намагання зарегулювати ринок, який навпаки потребує дерегуляції, що і ставить за мету Уряд. При цьому, такий підхід розробників проекту не приносить користі, перш за все бізнесу, який працює у відповідній сфері.

Цей закон насправді потрібен, але не в тому варіанті, який є. Необхідно, перш за все, створити умови та можливості, а не обмеження та перепони. Україна одна із лідерів-експортерів зерна на світовому ринку, а поміж інших – єдина, хто не має власного біржового центру.

Аграрна біржа – це не весь аграрний, а тим паче, товарний, біржовий ринок. Так, ми забезпечуємо проведення товарних та фінансових інтервенцій, співпрацюємо з ПАТ «Аграрний фонд» у здійсненні ним власної форвардної програми, здійснюємо продаж майна банків-банкрутів, проводимо інші види конкурентних торгів. Проте є й кілька інших бірж, які вносять свій вклад у розвиток та ліквідність ринку. Ви подивіться на провідні європейські країни з розвинутою біржовою інфраструктурою – вони не мають 550 бірж, вони мають одну-дві, які є центром організованого ринку не лише відповідної країни, а і конкретного регіону. Таким чином, покупець чи продавець не повинен шукати можливість купити чи продати «десь» або «у когось» серед кількох сотень — він точно знає, де формується єдина система попиту та пропозиції.

Те саме потрібно Україні. Ідеальний варіант – це сформувати кілька потужних товарних бірж (у тому числі й на базі реально функціонуючих) з розвинутою інфраструктурою, технологіями та торговими механізмами, які побудовані на кращих світових практиках. Можливо варто залучити іноземні інвестиції у якості додаткового капіталу чи систем електронних біржових торгів відомих міжнародних торгових майданчиків. Після цього можна і потрібно розвивати кожен окрему біржу за певним напрямком: одна – у аграрному, інша – у енергетичному і т.д.

У свою чергу, запропонований законопроект, нажаль, не вирішує поставлених завдань, тому його прийняття у редакції призведе до невідворотних та небажаних наслідків не лише для товарних біржових ринків, а й для бізнесу та економіки України в цілому(<http://blog.ubr.ua/finansy/zakonoproekt-pro-derivativi-galmuvatime-rozvitok-birjovogo-rinku-v-ukraini-13729>). – 2016. – 31.05).

Блог на сайті: Українська правда

Про автора: Ярослав Юрчишин, експерт з питань адвокатури
Реанімаційного пакета реформ, член правління Transparency International Ukraine

Судова реформа: недоперемога, яку громадськість мусить відстояти

Головною подією минулого сесійного тижня роботи Парламенту, і напевне, цієї сесії, було внесення змін до Конституції та прийняття ключового імплементаційного законопроекту в напрямку судової реформи:

- 3524 Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя). Ініціатор – Президент України П. Порошенко.

- 4734 Проект Закону про судоустрій і статус суддів. Ініціатор – Президент України П. Порошенко.

Експерти РПР брали участь в розробці конституційного законопроекту та послідовно підтримували ухвалення змін до Конституції щодо правосуддя за умови одночасного прийняття якісних імплементаційних законів, які забезпечать оновлення судівського корпусу та перехід до трирівневої судової системи включно з новим Верховним Судом.

Напередодні ухвалення відповідних змін експерти Реанімаційного пакету реформ звертали увагу парламенту і суспільства на суттєві недоліки, які містить президентський імплементаційний законопроект 4734: звуження рамок оновлення судівського корпусу та збереження можливостей Президента маніпулювати суддями, зокрема через голів судів.

Лише частина цих застережень була врахована владою. Тому замість 100% перемоги в напрямку судової реформи доводиться говорити про напівперемогу. Детальний аналіз плюсів та мінусів ухвалених змін дав головний експерт судової групи РПР та Центру політико-правових реформ Роман Куйбіда.

В будь-якому разі результати цієї недоперемоги представникам громадянського суспільства ще треба відстояти. Йдеться передусім про забезпечення якісного оновлення судівського корпусу, використовуючи моніторингові інструменти Громадської ради для контролю доброчесності судів, що буде створена відповідно до нового Закону про судоустрій і статус суддів.

Саме з цією метою 09.06 стартує кампанія громадського контролю "ЧЕСНО. Фільтруй суд!"

Як показує попередній досвід реалізації реформ в Україні, саме від громадської активності залежатиме чи відбудеться якісне оновлення судової гілки влади, чи, як у випадку з прокуратурою, отримаємо чергову імітацію.

Здобутками цього пленарного тижня в судовій реформі є законопроекти, які спрямовані на підвищення ефективності державної системи примусового виконання судових рішень та запровадження інституту приватних судових виконавців, їх завдань та правового статусу:

- 2506а Проект Закону про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів.

- 2507а Проект Закону про виконавче провадження. Ініціатор обох ініціатив – Президент України П. Порошенко.

Безумовним успіхом в напрямку дерегуляції та ліквідації корупційних схем в фармацевтичній галузі, а заодно кроком назустріч українським пацієнтам, можна вважати ухвалення урядового законопроекту 4484, який запроваджує спрощену процедуру державної реєстрації лікарських засобів, які зареєстровані компетентним органом Сполучених Штатів Америки, Швейцарії, Японії, Австралії, Канади або Європейського Союзу.

Проте, Парламенту забракло 5 голосів (при тому, що майже 50 депутатів з фракцій коаліції, які не взяли участі в голосуванні) для ухвалення в цілому Проекту закону 2418а про внесення змін до Закону України "Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності" щодо лібералізації системи державного нагляду (ініціатори: Сергій Кіраль, Віктор Галасюк, Юрій Соловей). Законопроект, який мав би сприяти модернізації системи державного нагляду у сфері господарської діяльності та утвердженню партнерських відносин між державою та підприємцями, відправлено на повторне друге читання.

Супутній законопроект 3153 про особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності (ініціатори: Віктор Галасюк та 6 інших народних депутатів) – парламент не встиг розглянути.

На минулому тижні Парламент включив в порядок денний рекомендовані РПР законопроекти:

- 4117 Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо лібералізації готівкових розрахунків (ініціатори – Олег Кришин та 26 інших народних депутатів)

- 4493 Про ринок електричної електроенергії (ініціатор – Кабінет міністрів), який визначає організаційну структуру та принципи функціонування ринку електричної енергії, з врахуванням інтересів споживачів.

На жаль, депутати вчоргове проігнорували Проект Закону 2966-д про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (ініціатори Олександр Домбровський та 11 інших депутатів). Розгляд цього законопроекту, який створює передумови до відкритого формування тарифів на енергоресурси, подолання монополізації і балансування інтересів постачальників та споживачів, відкладається уже не перший місяць.

Ще кілька реформаторських законопроектів залишилися без розгляду:

- 2708 Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злісну непокору вимогам адміністрації установи виконання покарань (Ініціатори: Валерій Пацкань і 4 інші депутати).

- 2820 Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо охорони здоров'я населення від шкідливого впливу тютюну (Ініціатори: Ольга Богомолець та 5 інших депутатів).

А на вулиці все тепліше, і депутатів у залі все менше та менше. Чи встигнуть реформувати регулятора НКРЕКП, запустити реформу парламенту, вирішити нагальні питання щодо захисту прав незаконозасуджених (з.п. 2033а) – великі питання. Та мусимо тиснути, бо інакше точно не вдасться (<http://blogs.pravda.com.ua/authors/yurchyshyn/5756b584085fa/>). – 2016. – 07.06).

Блог на сайті: Цензор.НЕТ

Про автора: Максим Поляков, народний депутат України (фракція «Народний фронт»), член МДО «Депутатський контроль»

Створення мегарегулятора в умовах кризового стану економіки. Точка зору

На розгляді Верховної Ради майже рік знаходиться проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг (реєстр. № 2413а від 20.07.2016).

Законопроектом передбачено механічну передачу повноважень Нацкомфінпослуг в першу чергу Національному банку (93% всіх піднаглядних Нацкомфінпослуг фінансових установ) та НКЦПФР з метою консолідації регулювання.

Вважаю, що такий підхід не вирішує проблем державного регулювання фінансового сектору. По-перше: зберігається сегментарний підхід до регулювання, що створює додаткові проблеми для проведення реформ. Так, передбачається реформування пенсійної системи за підтримки МВФ, створення накопичувального загальнодержавного пенсійного забезпечення, основна роль в якому відводиться адміністраторам пенсійних фондів та компаніям страхування життя. Результатом впровадження законопроекту буде розірвання регулювання зазначених суб'єктів між двома державними органами, і як наслідок, проблеми з впровадженням єдиних підходів пенсійного забезпечення. Крім того, серед суб'єктів, які регулює Нацкомфінпослуг, є ряд суб'єктів, які ніяк не можна віднести до фінансових установ. Тим більше тих, що не заслуговують регулювання Національним банком. До них відносяться частково фінансові компанії, класичні кредитні спілки, ломбарди.

По-друге: в умовах кризового стану економіки реформування фінансового сектору зі створенням мегарегулятора є недоцільним, оскільки досвід країн, які його запровадили, свідчить про повне зниження ефективності, фінансового контролю та нагляду, особливо на початковому етапі, коли відбувається перепідпорядкування функцій існуючих органів управління.

Поєднання в одному органі повноважень нормативного регулювання та нагляду призведе до виникнення значних бюрократичних перепон, процвітанню корупції та безвідповідальності. В більшості країн, нагляд за всіма суб'єктами здійснює мегарегулятор, а законодавче та нормативне регулювання віднесено до компетенції іншого органу, зокрема, Міністерства фінансів.

Серед багатьох країн лише у приблизно 50 існує єдиний мегарегулятор, і лише у 7 із них функції мегарегулятора виконує Центральний банк країни. Натомість у більшості країн функції мегарегулятора виконує інший орган, ніж Центробанк.

Наприклад, у таких країнах, як Австрія, Естонія, Ісландія, Латвія, Японія, Польща створено окремий орган нагляду за фінансовими ринками, до

компетенції якого віднесені питання нагляду за банками, страховими, інвестиційними компаніями, компаніями з управління активами, інвестиційними та пенсійними фондами, ринком цінних паперів, послугами з переказу коштів та установами з електронних грошей.

В Угорщині та Німеччині свого часу були створені єдині регулятори банківського і небанківського нагляду. Але, за висновками експертів МВФ, поєднання функцій контролю за банками і небанківськими установами виявилось неефективним, і вони рекомендували сконцентрувати виключно регулювання банківського сектору до Національного банку Угорщини. Навіть у розвинутій фінансовій системі Німеччини поєднання функцій нагляду за банківськими та небанківськими фінансовими установами виявилось неефективним. Тому запропоновано банківське регулювання сконцентрувати до системи Бундесбанку.

Створення мегарегулятора який виконує наглядові та регуляторні функції здебільшого впроваджено в Великобританії та країнах, які були її колоніями, а також в країнах СНД.

По третє: на сьогодні фактичне створення мегарегулятора "на базі" Національного банку лише заважатиме центральному банку країни виконувати його основну функцію закріплену Конституцією України, а саме забезпечення стабільності національної грошової одиниці.

Результатом банківської реформи стало, за даними фахівців банківської сфери, втрата 435 млрд грн. активів банківської системи, що складає приблизно 22 відсотка ВВП. Наприклад, на початку 2014 року активи банківської системи складали 132 млрд. дол. США, а за станом на кінець першого кварталу 2016 року - приблизно 50 млрд. дол. США. Втрати обігових коштів підприємств реального сектору економіки складають 82 млрд.грн., в тому числі страхових компаній - близько 2 млрд.грн., інвестиційних компаній і пенсійних фондів - близько 1 млрд.гривень. І, на жаль, це не кінець.

Національний банк, починаючи з 2014 року, зменшив кількість банків на 76 одиниць і планує подальше скорочення їх кількості з метою стабілізації системи. За таких умов до системи нагляду Нацбанку будуть передані більше 2100 нових суб'єктів регулювання, кількість яких зросла за попередній рік на 10 відсотків, а кількість відокремлених підрозділів - на 1000 одиниць. Таким чином, замість реформування фінансових ринків, буде запропоновано механічне скорочення суб'єктів фінансового ринку про яке вже було заявлено керівництвом Нацбанку. Легко спрогнозувати, що це призведе до невиконання зобов'язань перед клієнтами, зростання соціальної напруги, подальшої втрати довіри до фінансового сектору.

Найбільш масштабним прикладом непрофесійної роботи Національного банку є ситуація, яка склалася із ПАТ «Дельта Банк».

З весни 2014 року банк зупинив видачу депозитів. Показники діяльності банку вже тоді були на межі мінімальних. Для подолання панічних настроїв населення (банк четвертий за обсягами депозитів) та стабілізації ситуації на ринку регулятор виділив більше 10 млрд грн на підтримку ліквідності банку.

Пізніше, постановою від 25.12.2014 №863 Нацбанк визначив ПАТ «Дельта Банк» системно важливим і таким, що підлягає рекапіталізації від держави.

Проте, всупереч нормативним документам та гарантіям держави, постановою Правління НБУ від 02.03.2015 №150 ПАТ «Дельта Банк» віднесено до категорії неплатоспроможних.

Таке рішення Нацбанк пояснив неможливістю надання установі 22 млрд. грн, при тому що обсяг гарантованої ФГВФО суми вкладникам (до 200 тис. грн) сягає 16,5 млрд. грн і обсяг неповернутого рефінансу 10 млрд грн.

Цей сумнівний досвід застосовано в ситуації з банком «Михайлівський» та «ФідоБанк», що окрім зростання кількості проблем з махінаціями в банківському секторі та втрат юридичних і фізичних осіб, ще й продовжує створювати навантаження на державний бюджет. В цілому повернення 63 млрд.грн. фізичним особам з Фонду гарантування вкладів фізичних осіб профінансовано майже на 80 відсотків за рахунок державного бюджету.

По-четверте: із прийняттям законопроекту буде створено проблему нерівності банківських та небанківських фінансових інститутів перед законом. Зокрема, щодо системи гарантування вкладів - на сьогодні лише депозити фізичних осіб розміщених в банках гарантовані такою системою, а також механізму підтримки ліквідності - відповідно лише банки сьогодні мають право користуватися кредитами Національного банку. Також Національний банк змушений буде взяти на себе функцію захисту прав споживачів фінансових послуг, що є непритаманною функцією Національного банку (законопроект передбачає виконання нормативно - правових актів Нацкомфінпослуг Національним банком). В той же час Нацкомфінпослуг за 2015 рік розглянуто більше 5000 скарг щодо невиплат та порушення прав клієнтів фінансових компаній.

Отже, ще раз хочу запитати у вас: "Чи в такій ситуації потрібно і доцільне Національному банку опікуватися функціями захисту інтересів споживачів небанківських фінансових послуг?"

Ні!

Фінансовому ринку країни потрібне інше!

Спеціалізовані органи регулювання фінансового ринку це на сьогодні радше перевага, аніж недолік вітчизняної системи регулювання в цілому. Наші зусилля повинні бути направлені на удосконалення діяльності існуючих регуляторів з метою досягнення ними європейських стандартів якості роботи та захисту прав споживачів.

Запропоноване в законопроекті створення мегарегулятора може мати також політичний підтекст, адже буде сформована дуже впливова інституція, що має значно більшу вагу, ніж окремі регулятори. І хоча мегарегулятор у межах країни дає більше технічних можливостей для залучення експертів, більш масштабного збору й аналізу інформації, не можна недооцінювати значення такої інституції на політико-економічній арені країни, і тому до створення мегарегулятора слід підходити з великою обережністю та ретельністю.

Источник: <http://censor.net.ua/b2891> Источник: <http://censor.net.ua/b2891> Источник: <http://censor.net.ua/b2891> Крім того, звертаю увагу, що впровадження мегарегулятора здійснюється в країнах де діють потужні транснаціональні фінансові конгломерати та суб'єкти надають клієнтам уніфіковані фінансові продукти, як пакет фінансових послуг до яких

належать банківські, страхові, інвестиційні, а також діють уніфіковані підходи до державного регулювання суб'єктів нагляду та стале законодавство.

На даний час у Верховній Раді готуються до прийняття законопроекти про захист прав споживачів фінансових послуг, споживче кредитування, страхування, обов'язкове страхування власників наземних транспортних засобів, ломбардну діяльність, про ринки капіталів і деривативів та готуються нові редакції законів про недержавне пенсійне забезпечення, обов'язкове медичне страхування. Ці закони значно змінюють підходи до діяльності та державного регулювання суб'єктів фінансового ринку та враховують Директиви ЄС.

Нажаль законопроект не надає жодних відповідей на всі вищезазначені питання, а також не приділяється жодної уваги фінансуванню діяльності нових регуляторів після покладення на них нових функцій. Зазначене розпорошення функцій нагляду та регулювання призведе до зниження ефективності самого регулювання та потребуватиме значних ресурсів від Національного банку.

Враховуючи вищезазначене, а також те, що положення законопроекту є застарілими та неефективними, вважаю за доцільне ініціювати відкликання на доопрацювання законопроект про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо консолідації функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг (реєстр. № 2413а від 20.07.2016), та передбачити в новій редакції нові системні підходи державного регулювання та нагляду відповідно до найкращого світового досвіду, що враховуватиме, у тому числі, вирішення вищезазначених проблем та сприятиме ефективному реформуванню та розвитку фінансової системи України з розглядом остаточної редакції законопроекту на Раді реформ при Президенті України за участю Нацбанку та Національних комісій на фінринках(http://censor.net.ua/blogs/2891/stvorenniya_megaregulyatora_v_umovah_krizovogo_stanu_ekonomiki_tochka_zoru). – 2016. – 09.06).

Блог на сайті: PRAVOTODAY

Про автора: Морозов Е. А., адвокат

Ухвала про забезпечення позову діє навіть якщо вона не зареєстрована у відповідному державному реєстрі.

Верховний суд України вирішуючи спір у справі № 6-605цс16 зробив «революційний» висновок:

- Ухвала про забезпечення позову діє навіть якщо вона не зареєстрована у відповідному державному реєстрі.

Так, в судовому поприщі трапляються випадки коли сторона процесу з метою ускладнення прийняття судом відповідного рішення використовує так звану «процесуальну диверсію» (оскарження, експертизи, зупинення і.т.і.) або навпаки, відчуваючи що спір буде вирішений не на її користь діє вкрай рішуче та швидко...

Вищезазначена справа є тому наглядним доказом.

Вказаний висновок найвищої судової інстанції України щодо дійсності

ухвали про забезпечення позову навіть якщо вона не зареєстрована у відповідному державному реєстрі можна використовувати для упередження незаконної реалізації майна чи вчинення будь – яких інших протиправних дій з боку не добросовісної сторони провадження.

Зокрема Верховний суд України зазначив, що статтею 124 Конституції України визначений принцип обов'язковості судових рішень, який із огляду на положення статей 14, 153 ЦПК України поширюється також на ухвалу суду про забезпечення позову. При цьому відповідно до частини третьої статті 151 ЦПК України забезпечення позову допускається на будь-якій стадії розгляду справи, якщо невжиття заходів забезпечення може утруднити чи зробити неможливим виконання рішення суду.

Отже, метою забезпечення позову є вжиття судом, у провадженні якого знаходиться справа, заходів щодо охорони матеріально-правових інтересів позивача від можливих недобросовісних дій із боку відповідача з тим, щоб забезпечити позивачу реальне та ефективне виконання судового рішення, якщо воно буде прийняте на користь позивача, в тому числі задля попередження потенційних труднощів у подальшому виконанні такого рішення.

З урахуванням особливостей мети забезпечення позову, заява про забезпечення позову розглядається судом у день її надходження, копія ухвали про забезпечення позову надсилається заявнику та заінтересованим особам негайно після її постановлення, відповідна ухвала суду виконується негайно в порядку, встановленому для виконання судових рішень, і крім того, навіть оскарження ухвали про забезпечення позову не зупиняє її виконання та не перешкоджає подальшому розгляду справи (стаття 153 ЦПК України).

Забезпечення позову по суті – це обмеження суб'єктивних прав, свобод та інтересів відповідача або пов'язаних із ним інших осіб в інтересах забезпечення реалізації в майбутньому актів правосуддя і задоволених вимог позивача (заявника). Зазначені обмеження встановлює суд в ухвалі, вони діють до заміни судом виду забезпечення позову або скасування заходів забезпечення позову (стаття 154 ЦПК України).

Тому той факт, що встановлені судом в ухвалі обмеження не було зареєстровано у відповідному державному реєстрі, ведення якого передбачено Законом України № 1952-IV від 1 липня 2004 року «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», сам по собі не може слугувати підставою для висновку про відсутність такого обмеження і про те, що відповідач має право вільно розпоряджатися нерухомим майном, якщо про встановлену судом заборону відчужувати майно відповідачу достеменно відомо.

Висновок: з урахуванням зазначеного та для упередження стороною процесу невиконання ухвали суду про забезпечення позову, необхідно мати достеменні докази, що відповідач обізнаний про наявність такої ухвали навіть коли вона не зареєстрована у відповідному реєстрі.

Це можна зробити за допомогою пошти (замовний лист з повідомленням та описом вкладення), кур'єрною доставкою або врученням вручну з відміткою про прийняття, що в подальшому буде слугувати належним доказом обізнаності відповідача про наявність відповідного судового акту, а отже можливістю оскарження його неправомірних дій (<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/3597/1390/>).

Блог на сайті: PRAVOTODAY

Про автора: Морозов Е. А., адвокат (судебная защита)

Стягнення курсової різниці у зв'язку із коливанням курсу долару США

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про Національний банк України» офіційний валютний курс - курс валюти, офіційно встановлений Національним банком України як уповноваженим органом держави.

Згідно Наказу Міністерства фінансів від 10.08.2000 року № 193 «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку «Вплив змін валютних курсів», валютний курс - це встановлений Національним банком України курс грошової одиниці України до грошової одиниці іншої країни. Пунктом 4 цього Наказу встановлено, що курсова різниця - це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах.

Ч. 1 ст. 1049 Цивільного кодексу (далі - ЦК) України позичальник зобов'язаний повернути позикодавцеві позику (грошові кошти у такій самій сумі або речі, визначені родовими ознаками, у такій самій кількості, такого самого роду та такої самої якості, що були передані йому позикодавцем) у строк та в порядку, що встановлені договором.

Згідно зі статтею 99 Конституції України грошовою одиницею України є гривня. Гривня є законним платіжним засобом на території України (частина перша статті 192 ЦК України).

Іноземна валюта може використовуватися в Україні у випадках і в порядку, встановлених законом (частина друга статті 192 ЦК України).

Відповідно до частини першої статті 533 ЦК України грошове зобов'язання має бути виконане у гривнях. Отже, гривня як національна валюта є єдиним законним платіжним засобом на території України.

Разом із тим частина друга статті 533 ЦК України допускає, що сторони можуть визначити в грошовому зобов'язанні грошовий еквівалент в іноземній валюті.

У такому разі сума, що підлягає сплаті за зобов'язанням, визначається в гривні за офіційним курсом Національного банку України.

Згідно з частиною третьою статті 533 ЦК України використання іноземної валюти як засобу платежу при здійсненні розрахунків на території України за зобов'язаннями допускається лише у випадку, передбаченому законом (частина друга статті 192 ЦК України).

Необхідно зауважити, що ч. 2 ст. 533 ЦК України встановлює, якщо у зобов'язанні визначено грошовий еквівалент в іноземній валюті, сума, що підлягає сплаті у гривнях, визначається за офіційним курсом відповідної валюти на день платежу, якщо інший порядок її визначення не встановлений договором або законом чи іншим нормативно-правовим актом.

Інфляція – це знецінювання грошей і безготівкових коштів, що супроводжується ростом цін на товари і послуги (п. 2 Методологічних положень щодо організації статистичного спостереження за змінами цін (тарифів) на споживчі товари (послуги) і розрахунку індексу споживчих цін, затверджених наказом Державного комітету статистики України від 14 листопада 2006 року № 519).

В свою чергу відповідно до абз. 5 п. 9 Постанови Пленуму Верховного суду України від 27.03.1992 р. за № 6 «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди» у тому разі, коли на час виконання рішення про відшкодування шкоди, виправлення пошкодження за одержані за рішенням кошти збільшились ціни на майно або роботи, на придбання чи проведення яких воно було присуджене, потерпілий з цих підстав може заявити додаткові вимоги до особи, відповідальної за шкоду, якщо не було його вини в тому, що виконання проводилося вже після збільшення цін і тарифів.

Разом з тим Верховний суд України також вказав, що за змістом статті 1 Закону України від 3 липня 1991 року № 1282-XII «Про індексацію грошових доходів населення» індекс інфляції (індекс споживчих цін) – це показник, що характеризує динаміку загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання.

Офіційний індекс інфляції, що розраховується Держкомстатом, визначає рівень знецінення національної грошової одиниці України, тобто купівельної спроможності гривні, а не іноземної валюти.

Важливо: індексації внаслідок знецінення підлягає лише грошова одиниця України – гривня, а іноземна валюта, яка була предметом договору, індексації не підлягає.

Більше того, Верховний суд України акцентував увагу на те, що при ухваленні судом рішення потрібно перерахувати суму боргу з іноземної валюти на національну, урахувати офіційний курс гривні до іноземної валюти, установлений Національним банком України на день ухвалення судового рішення.

Відповідно до п.17 постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ від 30 березня 2012 року № 5 «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин», передбачено, що зобов'язання припиняється із підстав, передбачених договором або законом. Такі підстави, зокрема, зазначені у статтях 599-601, 604-609 ЦК України.

Наявність судового рішення про задоволення вимог кредитора, яке не виконано боржником, не припиняє правовідносин сторін кредитного договору, не звільняє останнього від відповідальності за невиконання грошового зобов'язання та не позбавляє кредитора права на отримання сум, передбачених частиною 2 статті 625 ЦК, оскільки зобов'язання залишається невиконаним належним чином відповідно до ст. 526, 599 ЦК України.

Судова практика.

З аналізу судової практики вбачається неоднорідність судових рішень, щодо можливості стягнення курсової різниці після рішення суду.

Висновком викладеного є те, що можна йти наступними шляхами:

шляхом звернення із позовною заявою про стягнення інфляційних витрат та 3 % річних (ст. 625 ЦК України, Ухвала ВСУ від 25.05.11 р.) виходячи з вже прийнятого судового рішення;

шляхом звернення із позовною заявою про стягнення збитків пов'язаних із знеціненням валюти на день платежу (ст. 533 ЦК України, абз. 5 п. 9 Постанови Пленуму Верховного суду України від 27.03.1992 р. за № 6 «Про практику розгляду судами цивільних справ за позовами про відшкодування шкоди»). (<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/3597/1396/>). – 2016. – 07.06).

Блог на сайті: LB.ua

Про автора: Віктор Пинзеник, народний депутат України

В Україні введено новий соціальний стандарт

315 тис. грн. у місяць – такий новий соціальний стандарт введено в Україні з 1 січня 2017 року законом «Про судоустрій і статус суддів». Ідеться про зарплату українських суддів (суддівська винагорода, як її називають).

Не можу сприйняти того, як при мізерному значенні мінімальної заробітної плати можна встановлювати зарплату, що у 200 разів перевищує цей рівень (зазначу, що йдеться про працівників, які отримують оплату з бюджету). А саме така норма проголосована парламентом.

Закон встановлює зарплату в місцевих судах у розмірі 30 мінімумів, в апеляційних – 50, у Верховному Суді – 75. Але це тільки оклад. А є ще надбавки до окладу! До 80% - за вислугу років, 15-20% - за науковий ступінь, 5 і 10% - за роботу з таємними документами. Ці три надбавки у максимальному розмірі сягають 110%. А є ще регіональний коефіцієнт (до 25%).

Давайте підрахуємо. Прив'язуючись до мінімальної зарплати часу введення цих норм у 1600 грн. (з 1.01.2017 р.), оклад судді Верховного Суду складає 120 тис. грн. (75 x 1,6). Максимальна надбавка - ще 132 тис.грн. Набігає вже 252 тис. А з урахуванням регіонального коефіцієнта Києва набігає вже 315 тис.грн. у місяць. Розділіть цю суму на мінімум і отримаєте названу цифру співвідношень – 200 разів, або цифру відношення до середньої зарплати по Україні – 64 рази.

Максимальна оплата суддів місцевих судів складає 126 тис., апеляційних судів – 210 тис. І якщо для останніх двох категорій передбачене поетапне введення, починаючи з 63 і 105 тис.грн., то у Верховному Суді це вводиться відразу.

Після цього рішення нам очевидно слід очікувати масової імміграції суддів з Польщі. Бо там оплата судді Верховного суду складає утричі менше - 105-120 тис.грн. У Чехії, Латвії, Литві вона ще менша. Не забудемо згадати, що і економічна ситуація в цих країнах дещо інша.

Не забуто і про особливі пенсії. Правда, називають їх не пенсіями, а щомісячним довічним грошовим утриманням. Воно може складати до 90% зарплати. Причому не до зарплати у період перебування судді на посаді, а до

зарплати нині працюючого судді.

При середній пенсії в Україні 1,7 тис. грн. допускається нормальним, виплати декому пенсій у розмірах сотень тисяч гривень (у 160 разів більше нинішнього мінімуму).

Не хочу згадувати інших соціальних норм. Цього досить.

Не знаю, що додати до сказаного. Бо вже навіть не сумно...(http://blogs.lb.ua/viktor_pynzenyk/336853_ukraini_vvedeno_noviy_sotsial_niy.html). – 2016. – 03.06).

Блог на сайті: Украина коммунальная Про автора:

Закон «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме» не предусматривает прекращение деятельности ЖЭКов

Жэки будут иметь право принять участие в конкурсе по назначению управляющего многоквартирного дома.

Закон «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме» не предусматривает прекращение деятельности ЖЭКов

Закон «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме» не предусматривает прекращение деятельности Жэков. Он предоставляет возможность совладельцам сменить обслуживающую компанию, дает право выбрать кто будет управлять домом.

Поэтому решением собрания, собственники квартир и нежилых помещений в многоквартирном доме могут выбрать нового управляющего или же передать дом в управление Жэка, которое его обслуживало.

Об этом сказала заместитель директора Департамента систем жизнеобеспечения и жилищной политики – начальник управления жилищной политики Минрегионстроя Светлана Старцева в ходе совещания по реализации Закона Украины «Об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме».

Эти предприятия также могут принять участие в конкурсе по назначению управляющего многоквартирного дома.

Как отметила Светлана Старцева, проект Порядка проведения конкурса по назначению управляющего многоквартирного дома в ближайшее время будет утвержден приказом Минрегионстроя и направлено на государственную регистрацию в Министерство юстиции Украины.

Напомним, согласно Закону Украины «об особенностях осуществления права собственности в многоквартирном доме», если в течение одного года с даты вступления в силу этим Законом совладельцы многоквартирного дома, в котором создано ОСМД, не определились с формой управления домом управление таким домом осуществляется управляющим, которого назначает на конкурсной основе исполнительный орган местного совета, на территории

которого расположен дом. (<http://osbb.jkg-portal.com.ua/ru/publication/one/zakon-pro-osoblivost-zdjsnennja-prava-vlasnost-u-bagatokvartirnomu-budinku-ne-peredbachaje-pripinennja-djalnost-zhekv-47227>). – 2016. – 12.06).

Блог на сайті: Власна справа

Про автора: Дмитрий Кучерявый, юрист департамента судебной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры»

Как Раде предлагают защищать права кредиторов

После провала в сессионном зале Верховной Рады законопроекта №2286а «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины по восстановлению доверия между заемщиками и кредиторами», предложенного к утверждению в рамках Меморандума о сотрудничестве между Украиной и Международным валютным фондом, депутатам опять предлагают вернуться к рассмотрению этой темы. 26 апреля 2016 года в Раде был зарегистрирован законопроект №4529 «О внесении изменений в некоторые законодательные акты Украины (о стимулировании кредитования в Украине)», который ориентирован на урегулирование недостатков в законодательстве, которые используются недобросовестными должниками для уклонения от исполнения своих кредитных обязательств.

По мнению юриста департамента судебной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры» Дмитрия Кучерявого, принятие данного законопроекта поможет возобновить массовое кредитование в Украине.

«По мнению авторов этого документа, принятие данного закона поможет устранить схемы незаконного вывода имущества из-под залога банка, уменьшит расходы должников и кредиторов при урегулировании споров, четко определит условия прекращения поручительства в кредитных делах, а также урегулирует вопросы погашения кредита наследниками умершего заемщика», — рассказывает Дмитрий Кучерявый.

Юрист департамента судебной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры» проанализировал главные месседжи предложенного депутатам законопроекта. По словам Дмитрия Кучерявого, существенными для защиты прав и интересов кредиторов являются предложения изменить статьи 559 и 593 Гражданского кодекса Украины.

«Эти изменения касаются прекращения поручительства по кредитному договору. Сейчас на практике поручительство прекращается, если в кредитный договор вносятся любые изменения без согласия поручителя. Это порождает массу злоупотреблений со стороны недобросовестных заемщиков. Законодателю предлагают эту ситуацию изменить. Новый законопроект предусматривает, что в случае изменения обязательств заемщика без согласия поручителя, когда общий долг по кредиту увеличивается, поручительство прекращается только в части такого увеличения. При этом поручитель продолжает нести ответственность перед банком в пределах первоначальной

суммы по кредитному договору», — рассказывает Дмитрий Кучерявый.

Также правильные изменения предлагается внести в ст. 39 Закона Украины «Об ипотеке», в той части, где речь идет об определении начальной цены предмета ипотеки для его дальнейшей реализации по решению суда. Как объясняет юрист, сейчас цена предмета ипотеки в судебных спорах должна быть установлена в самом решении суда, что является не совсем оправданным подходом, так как данное обстоятельство устанавливает суд первой или второй инстанции, а фактическая реализация имущества происходит на стадии исполнения судебного решения. Иными словами, когда имущество реально будет продаваться, его цена уже может быть другой, нежели прописано в решении суда.

«В новой редакции ст. 39 Закона Украины «Об ипотеке» предлагается предусмотреть, что ценой предмета ипотеки является первоначальная цена залоговой недвижимости по кредитному договору. Проще говоря, если банк по решению суда забирает у должника квартиру, купленную им в ипотеку, стоимость этой квартиры будет равна ее цене, указанной в договоре ипотеки, а не определяться независимым оценщиком, как делается сейчас. Единственное исключение – если эту квартиру банк не собирается продавать на публичных торгах. В этом случае цена предмета ипотеки в решении суда не указывается. На наш взгляд, такое нормативное определение начальной цены предмета ипотеки для его дальнейшей реализации по решению суда более приемлемое с точки зрения разумности и справедливости и учитывает права и интересы и банкиров, и заемщиков», — подчеркивает Дмитрий Кучерявый.

В целом юрист департамента судебной практики ЮК «Алексеев, Боярчуков и партнеры» позитивно оценивает все инициативы законодателя, изложенные в законопроекте №4529.

«Можно согласиться с авторами законопроекта, что предусмотренные в нем изменения создадут эффективный механизм возврата кредитных денег в банковскую систему, уменьшат объем проблемной задолженности в банковском секторе, что в свою очередь уменьшит риск банкротств банковских учреждений и в перспективе существенно удешевит кредитные ресурсы», — резюмирует Дмитрий Кучерявый(<http://vlasnasprava.ua/kak-rade-predlagayut-zashhishhat-prava-kreditorov/>). – 2016. – 16.06).

Блог на сайті: Юридичний блог компанії Jurimex

Про автора: Кучерук Нина

Судова реформа в дії

Черговим кроком на шляху проведення судової реформи стало прийняття Верховною Радою України президентського законопроекту №4734 «Про судоустрій і статус суддів», який не лише змінює систему судоустрою, але й висуває нові вимоги до зайняття посади судді, встановлює необхідність подання суддями нових декларацій (добросовісності, родинних зв'язків) тощо.

Триланкова система

Законопроект №4734 пропонує вирішення одного з найбільш дискусійних питань судової реформи – інстанційності та спеціалізації судів. Так, відповідно до запропонованих змін, в Україні функціонуватиме триланкова судова система – місцеві, апеляційні суди та Верховний Суд. Вищі спеціалізовані суди (Вищий господарський суд України, Вищий адміністративний суд України та Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ) з набранням чинності новим Законом України «Про судоустрій і статус суддів» ліквідуються.

На місцях передбачається створення окружних судів, які, залежно від категорії розглядуваних ними справ, називатимуться окружними господарськими, адміністративними судами тощо. Як суди першої інстанції діятимуть також Вищий спеціалізований суд з інтелектуальної власності та Вищий антикорупційний суд. Повноваження суду апеляційної інстанції виконуватимуть апеляційні суди, а суду касаційної інстанції – Верховний Суд.

Верховний Суд

Кардинальні зміни чекають на Верховний Суд України, який не лише змінить свою назву та структуру, але й кількісний та якісний склад. Згідно з запропонованими змінами, в Україні функціонуватиме Верховний Суд, що складатиметься з Великої Палати та ще 4-х Касаційних судів – адміністративного, господарського, кримінального й цивільного. Кількісний склад Верховного Суду не повинен перевищувати 200 суддів, 21 з яких працюватиме у Верхній Палаті.

Слід зазначити, що така структура Верховного Суду виглядає не лише дивною (оскільки суд складається з інших судів), але й не узгоджується з проектом Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)», на виконання якого і розроблявся законопроект №4734. Адже попри те, що «нова» Конституція передбачає діяльність Верховного Суду як єдиного найвищого органу в системі судоустрою, законопроект №4734 фактично наділяє таким статусом одразу 5 судів – Верховний Суд, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд та Касаційний цивільний суд.

Особливу увагу привертають положення законопроекту щодо якісного наповнення суддівського корпусу Верховного Суду, за якими суддями вказаного судового органу зможуть ставати не лише особи з досвідом роботи судді, але й адвокати та науковці. Так, відповідно до запропонованих змін, суддею Верховного Суду може стати адвокат, який має досвід роботи щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше 10 років, а також науковець з науковим ступенем та стажем наукової роботи у сфері права щонайменше 10 років.

Проте надання науковцям можливості зайняття посади судді не можна назвати доцільним, оскільки законопроект фактично прирівнює професійну практичну діяльність судді до роботи науковця, який, можливо, жодного разу не брав участі в судовому засіданні, адже вимог щодо наявності у нього досвіду з судового представництва законопроект не містить. Безперечно, особи з науковим ступенем володіють значним «багажем теоретичних знань», проте для зайняття посади судді їх наявності без досвіду практичної роботи буде

недостатньо.

Незвичною для української судової системи буде можливість Верховного Суду самостійно переглядати прийняті ним же рішення. Такі повноваження визначені у ст. 45 законопроекту, за якою Велика Палата Верховного Суду діятиме як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.

Вищі спеціалізовані суди

Досить дивним виглядає створення 2-х вищих спеціалізованих судів – Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду, що розглядатимуть окремі категорії справ як суди першої інстанції. По-перше, незрозуміло, чому автор законопроекту виокремлює в системі судоустрою саме вказані вищі спеціалізовані суди, тим самим надаючи особливого значення спорам у сфері інтелектуальної власності та у сфері корупційних порушень та чому ці справи не можуть розглядати «звичайні» місцеві суди. По-друге, видається недоцільним називати вищим судом суд, що може розглядати справи лише як перша судова інстанція. По-третє, законопроект не дає відповіді на питання, які суди переглядатимуть судові рішення Вищих судів в апеляційному та касаційному порядку.

Новою для судової системи є можливість зайняття посад суддів у вищих спеціалізованих судах адвокатами та патентними повіреними. Згідно з запропонованими змінами, суддею Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності може стати, зокрема, адвокат з досвідом професійної діяльності адвоката щодо представництва в суді у справах захисту прав інтелектуальної власності щонайменше 5 років, або патентний повірений з досвідом професійної діяльності представника у справах інтелектуальної власності щонайменше 5 років.

Однак надання можливості стати суддею патентному повіреному видається необґрунтованим, оскільки такі особи взагалі можуть не мати досвіду з представництва в суді, а з набранням чинності Закону України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» і не зможуть мати, позаяк таким правом наділятимуться виключно адвокати. Окрім того, досвіду патентного повіреного може бути недостатньо для здійснення правосуддя у справах інтелектуальної власності, адже останні патентними спорами не обмежуються.

Ліквідація чи імітація?

Не можна залишити поза увагою «імітацію» ліквідації вищих спеціалізованих судів, яку наразі розглядають адміністративні, цивільні, господарські та кримінальні справи (Вищого господарського суду України, Вищого адміністративного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ). За законопроектом такі суди дійсно будуть ліквідовані з набранням чинності законом Про судоустрій і статус суддів. Проте аналіз запропонованих змін дає підстави стверджувати, що аналогічні суди функціонуватимуть у структурі Верховного Суду, однак під іншими назвами (як Касаційні адміністративний, господарський, кримінальний, цивільний суди) та з меншою кількістю суддів (не більше ніж 200 осіб).

Щодо чинних суддів вказаних вищих спеціалізованих судів, то

законопроект надає їм право брати участь у конкурсі на посади суддів Верховного Суду у відповідних касаційних судах. Однак навіть за умови успішного кваліфікаційного оцінювання більшість чинних суддів вищих спеціалізованих судів не зможуть пройти до Верховного Суду, з огляду на його обмежений кількісний склад. Тому більшість з таких суддів будуть переведені до інших судів (апеляційних, місцевих), а у разі незгоди з переведенням – звільнені з посади.

Обов'язкові вимоги

Значну увагу автори законопроекту приділяють вимогам, яким повинен відповідати кожен кандидат на посаду судді. Відповідно до запропонованих змін, збільшується віковий ценз для зайняття такої посади (з 25 до 30 років), посилюються вимоги до досвіду роботи (замість 3-х років стажу роботи в галузі права кандидат повинен мати не менше ніж 5 років стажу професійної діяльності у сфері права). Також необхідними умовами для зайняття посади судді є відповідність кандидата вимогам компетентності та доброчесності.

Що ж стосується посади судді апеляційного суду, то для її зайняття, окрім відповідності вимогам до кандидатів на посаду судді, особа повинна мати стаж роботи суддею не менше ніж 5 років та за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердити здатність здійснювати правосуддя в апеляційному суді.

Цікавим є те, що наявність досвіду роботи на посаді судді буде обов'язковою лише для суддів апеляційних судів. Так, на відміну від суддів Верховного Суду та Вищих спеціалізованих судів, судьями апеляційних судів не можуть бути адвокати, науковці та патентні повірені, незалежно від того, який досвід вони мають у відповідній професійній діяльності. Для зайняття посади судді апеляційного суду враховуватиметься лише досвід суддівської діяльності.

Запропоновані нововведення не оминули й порядку призначення суддів. За законопроектом суддя призначатиметься на посаду указом Президента України не пізніше 30-ти днів з дня отримання відповідного подання Вищої ради правосуддя. Первинний 5-річний строк призначення судді скасовується, судді обійматимуть посади безстроково. Водночас, законопроектом не встановлено строків, протягом яких Вища рада правосуддя має внести таке подання, що може призвести до затягування призначення судді на невизначений час.

Рада доброчесності

Необхідною умовою для зайняття посади судді є його відповідність критеріям професійної етики та доброчесності. Сприяти Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) вказаним критеріям буде Громадська рада доброчесності, до складу якої входитимуть не лише представники правозахисних громадських об'єднань, науковці-правники, адвокати, але й журналісти.

На перший погляд, створення такого органу може свідчити про здійснення громадського контролю за проведенням кваліфікаційного оцінювання суддів, адже здійснюватиметься Вищою кваліфікаційною комісією суддів України за участю Громадської ради доброчесності. Проте надані вказаному органу повноваження не мають вагомego значення при вирішенні питання щодо проходження кваліфікаційного оцінювання судді, оскільки остаточне рішення з цього приводу приймає виключно Вища кваліфікаційна комісія суддів України.

Не надається обов'язкового значення і складеному Громадською радою доброчесності висновку щодо невідповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності.

Тому, насправді, вказана Рада буде лише допоміжним органом, функції якого зводитимуться до збирання, аналізу та подання Вищій кваліфікаційній комісії суддів України інформації щодо судді (кандидата на посаду судді).

Суддівське декларування

Новим для судової системи є покладення на суддів обов'язку подання 3-х видів декларацій:

- декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- декларації родинних зв'язків судді;
- декларації доброчесності судді.

При цьому їх подання не є формальністю, адже законопроект передбачає проведення перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування для з'ясування достовірності задекларованих відомостей, точності оцінки задекларованих активів, наявності конфлікту інтересів та ознак незаконного збагачення. Така перевірка здійснюватиметься щодо кожного судді щонайменше 1 раз на 5 років, а також за відповідним запитом Вищої кваліфікаційної комісії суддів України або Вищої ради правосуддя.

Перевірка декларацій родинних зв'язків та доброчесності може здійснюватися і громадськістю, адже такі декларації заповнюватимуться суддею щорічно до 1 лютого безпосередньо на офіційному веб-сайті Вищої кваліфікаційної комісії суддів та будуть відкритими для загального доступу.

Вагомим також є те, що зазначення у вказаних деклараціях завідома неправдивих (недостовірних) відомостей або умисне не зазначення визначених законодавством відомостей може бути підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності.

Дисциплінарна відповідальність

Законопроект значно розширює перелік підстав для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Зокрема, до судді може бути застосовано дисциплінарне стягнення за непроходження курсу підвищення кваліфікації в Національній школі суддів України відповідно до направлення, визначеного органом, що здійснює дисциплінарне провадження щодо суддів; неподання або несвоєчасне подання суддею декларації родинних зв'язків або декларації доброчесності; подання у декларації родинних зв'язків судді завідома недостовірних (у тому числі неповних) відомостей тощо.

Однак недоліком як законопроекту №4734, так і чинного Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є те, що наявність таких обставин не є безумовною підставою для притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Тобто, навіть встановивши факти безпідставного затягування суддею розгляду справ, несвоєчасного подання суддею декларацій тощо, Вища кваліфікаційна комісія суддів України може і не притягнути вказаного суддю до дисциплінарної відповідальності, оскільки такого обов'язку законопроект на комісію суддів не покладає.

Іншими словами, норми щодо підстав для притягнення судді до дисциплінарного провадження є декларативними, а притягнення (непритягнення) судді до дисциплінарної відповідальності залежатиме виключно від суб'єктивного рішення Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Такий порядок дисциплінарного провадження не лише ускладнюватиме можливість притягнення «суддів-порушників» до відповідальності, але й може створювати додаткові підстави для корупції.

Не можна залишити поза увагою і дискримінаційні норми законопроекту, які наділяють правом на оскарження рішення у дисциплінарній справі лише самих суддів. З незрозумілих причин законопроект не містить норм, які б передбачали можливість оскарження будь-яких рішень (ухвал) Вищої кваліфікаційної комісії суддів України іншими учасниками дисциплінарного провадження (скаржниками). Незрозуміло, якими мотивами керувались автори законопроекту при наданні вказаних привілеїв суддям, проте на сьогодні можна стверджувати, що принципу рівності запропоновані зміни не відповідають.

Підсумовуючи наведене, можна дійти висновку, що запропоновані зміни спрямовані, передусім, на зміну системи судоустрою, кількісного складу суддів, розподілу повноважень між державними органами, зміну їх назв тощо. Позитивними змінами, спрямованими на набір досвідчених суддів, є збільшення вікового цензу та вимог щодо досвіду роботи кандидатів на посаду судді. Проте кардинально нових підходів щодо якісного оновлення суддівського корпусу законопроект №4734 не містить (<http://jurblog.com.ua/2016/06/8181/>). – 2016. – 09.06).